

IX. évf. 103. sz. 2018. április

KAKTUSZ ÉS POZSGÁS

A Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság internetes újságja

„Sok érték veszett már el az emberiség kárára úgy, hogy azok, kik sok tapasztalatot hordtak össze önmagukban, azt üzleti titokként szigorúan megőrizték s magukkal vitték a másvilágra is. Úgy tűnik fel nekem, mintha ezek tolvajok lennének, mert az emberi fejlődés eredményét, saját tudásukat, önző célokból utódaiktól s fajrokonaiaktól eltulajdonították.” (1927)

dr. FÖLDI FERENC

Az Országos Magyar Kertészeti Egyesület Kaktuszkedvelők Szakosztálya Elnöke

Debreceni Pozsgástár

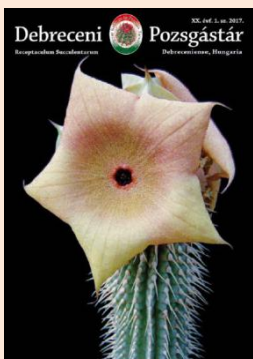
Egy évre csak 5.000,-Ft!

Érdeklék a pozsgásnövények, a kaktuszok?

A világ élvonalába tartozó írásokat akar olvasni újonnan felfedezett növényekről?

Ismerni akarja élőhelyüket? Szeretné beszerezni e növényeket?

Színvonalas, teljesen színes és pontosan megjelenő folyóiratot szeretne?

Debreceni Pozsgástár

Megjelenik évente négy alkalommal, újságként 60 teljesen színes, összesen 240 oldalon, kiváló színes képekkel.

A postai költség bérmentesítve a megadott címig!

Előfizetés történhet belföldi rózsaszínű postai utalványon és banki átutalással a

Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület számlaszámára:

60600084-14000072, Hajdú Takarékszövetkezet.

Újságunkat régebbi előfizetőinknek is csak akkor tudjuk postázni, ha az éves előfizetési díjat befizették!

Érdeklődés, információ: Szászi Róbert, e-posta: nogorobert@gmail.com, tel: 30/425-6067

Barizs Dániel, e-posta: barizs56@gmail.com

KAKTUSZ és POZSGÁS

Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület internetes újságja

Kiadja: Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület, Debrecen

4078 Debrecen-Haláp, Tanya 93. E-posta: nogorobert@gmail.com

Szerkesztőség: m.kaktusz.es.pozsgas.tarsasag@gmail.com

Elérhető honlapunkon: <http://kaktusz-es-pozsgas-tarsasag.hu/hirleveleink>

Készíti: Ficzer Miklós

© Ficzer Miklós © Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság, Debrecen

A DEBRECENI POZSGÁSTÁR OLVASÓIHOZ

Kérjük a Debreceni Pozsgástár olvasóit, hogy aki a negyedévek végén nem kapja meg a Debreceni Pozsgástárt, azt feltétlenül jelezze az alábbi elérhetőségen: nogorobert@gmail.com Jelzésük azért fontos, mert a Debreceni Pozsgástár postázásához napra kész nyilvántartás szükséges. Csak így kerülhető el a postázás esetleges elmaradásával járó kellemetlenség. Sajnos, akaratunkon kívüli okok miatt minden negyedévben előfordul néhány kézbesítés elmaradás. Az elmaradások gyors pótlásához kérjük mielőbbi visszajelzésüket az következő elérhetőségeken: *Szászi Róbert*, e-posta: nogorobert@gmail.com, tel: 30/425-6067

Megértésüket, segítségüket köszönjük.

„Mindennek tetszeni lehetetlen, akarni együgyűség”

Mindenes Gyűjtemény, 1789.

T A R T A L O M

Címlapon: <i>Notocactus megapotamicus</i> (Brazília, Rio Grande do Sul, Soledade). Fotó: Kádár Csaba.	
Kiss Csaba – Ferenci Árpád: A kaktusztermesztés munkaszervezési és ökonómiai kérdései	4
Nagy Sándor: A kaktuszok tartásáról. 3. rész	10
Kiss László: <i>Neowedermannia chilensis</i> és <i>vorwerkii</i> , valamint a <i>peniocereus</i> fajok szaporítása	14
Pozsgás-munkanaptár — aktuális teendők április hónapra	16
Nagy József: Iskolaprogram – Karácsony Sándor Ált. Isk. Komádi	17
Páter Béla: Mérges kaktuszfélék	18
Sztyéhlik Gábor: Honlapunk új könyvei	21
Fábián László: Frič-i megnevezések és a ma használatos alakjuk. 3. rész Melléklet az <i>Alberto Vojtěch Frič, egy rendkívüli életút</i> című sorozathoz	25
Motesiky Árpád: Zoboraljától a kaktuszokig	27
Kiss László: Etimológia szótár – <i>leucorhodon - littoralis</i>	29
Hátlap – Gyerekek rajzai kaktuszokról: Kovács Patrik és Drága Barbara rajza.	

A KAKTUSZTERMESZTÉS MUNKASZERVEZÉSI ÉS ÖKONÓMIAI KÉRDÉSEI

Szerkesztői megjegyzés: Az alábbi írás 1997-ben jelent meg. Az akkori termesztésre vonatkozó megállapítások, következtetések zöme ma is helytálló. Napjainkban az időszzerű számadatok behelyettesítésével a jelenlegi szervezési és ökonómiai kérdésekre adódik válasz. Arra is választ kapunk, milyen tényezőket szükséges sorra venni annak, aki kaktusztermesztéssel foglalkozik, és ezekből hogyan következtethetünk a termesztés eredményességére.

Írta: Kiss Csaba - Ferenci Árpád

KÉE Kertészeti Főiskolai Kar, Kecskemét, Műszaki és Ökonómiai Tanszék

Bevezetés

A kaktuszok napjaink sikernövényei. Igénytelenek, kicsi a helyigényük és a változatosságuk alakban, színben alig ismer határokat. A díszes megjelenésüket már csak kiegészíthetik pompás apró vagy nagyobb virágaik, melyek beborítják az egész növényt. A kaktusztermelésnek és gyűjtésnek jó néhány buktatója van, szép növényekből álló gyűjteménnyel ritkán találkozunk. Nem is beszélve az értékesítésre történő termesztésről! Ekkor a kevésbé érzékeny fajokból pl. a télálló kaktuszokból célszerű nagyobb mennyiséget előállítani. A kaktusztermesztés ökonómiájával Magyarországon nem foglalkoznak, sőt a termesztéstechnológiára vonatkozó irodalmak is igen régiiek. A nagyobb volumenben történő és/vagy árbevétel-centrikus termesztésnél felmerül a jövedelmezőségi vizsgálatok elvégzésének igénye. Ezért célul tűztünk ki a néhány fontos munkaszervezési és ökonómiai vizsgálati módszerek illetve eredmények bemutatását.

Anyag és módszer

Értékesítésre történő termesztésnél a faj igényeinek maximális figyelembevétele mellett a piac felvevőképességét kell szem előtt tartani. A hobbi-szintű termesztéstől eltérően bizony számos ökonómiai elemzést, eredményességre vonatkozó vizsgálatokat is el kell végezni. Mivel számos technológiát igénylő faj kínálkozna feldolgozásra, ezért az egyik legtipikusabb és közkedvelt növényt, az *Opuntia phaeacantha* var. *camanchica* faj példáján keresztül hívjuk fel a figyelmet néhány fontos munkaszervezési és ökonómiai tényezőre. Az egyik legelterjedtebb faj Európában az *O. humifusa* mellett, így hazánkban is több helyen megtalálható és bizonyítottan télálló. Rendkívüli szélsőségeket is elviselő szívós, egzotikus növény. A var. *camanchica* bozótjai feltűnően szépek, tövisei valósággal vöröslenek. Magassága 20-25 cm, hajtásainak átmérője elérheti a 15-17 cm-t is. Júniusban hozza a virágját, mely 6-7 cm átmérőjű és sárga, a f. *rubra* esetében vöröses-barna. Kezdetben a hajtások szélén oldalirányban terjed, de magától nem gyökeresedik le. A 4-5 év után megállapodik, megelégszik a rendelkezésre álló térrel. A munkaszervezéssel kapcsolatos vizsgálatokat elsősorban a szaporítás, gyökereztetés, ültetés, öntözés és az értékesítés munkaműveleteire terjesztettük ki. A következő ökonómiai értékelési módszerekkel foglalkoztunk: a termesztés élőmunka-felhasználása, termesztés költségei és költségszerkezete, az árbevétel alakulása, az AKFN struktúra, valamint a jellemző ökonómiai mutatók. Az eredményeket 1000 db növényre vetítve vizsgáltuk.

Eredmények

Az Opuntia camanchica termesztéstechnológiája és munkaszervezési kérdései

Szaporítás

A faj biztonságos és könnyen megvalósítható szaporíthatóságát dugványozással tudjuk elérni. Előfeltétele, hogy a növény ízelet fejlesztő vagy sarjadzó típus legyen, amelyről rendszeresen szedhetünk szaporító hajtásokat. Dugványozással a fajtára, egyedre jellemző utódokat kapunk, a különleges alak is továbbvihető. Ezzel a szaporítási móddal igen gyorsan készárut kaphatunk, azonban anyaállományt szükséges fenntartani. A megfelelő fejlettségű és elágazású anya-növényekről május folyamán választjuk le a szükséges dugványokat. Mivel a legkönnyebben a

virágzó példányok értékesíthetők, ezért a dugványok szedésénél az erőteljes, egészséges, bimbós hajtásokat célszerű előnyben részesíteni. A dugványokat csipesszel fogjuk meg, enyhe csavarással választjuk le vagy éles késsel vágjuk le. A szaporításra legalkalmasabb időpont a bimbók megjelenését követő hét, május közepe.

Összes mennyiség: 1000 db

A válogatás, leválasztás normája: 10 db/m.óra

Napi munkaóra szám: 10 óra

Munka időtartama: 10 munkaóra

Gyökereztetés

A leszedett hajtások metszési felületét gyökereztető hormonba mártjuk, amely gyorsítja és egyben biztonságosabbá teszi a gyökérképződést. A gyökereztetésre INCIT-5 típusú gyökereztető hormont használunk. A kaktusztermesztésnél rendkívül fontos, hogy a sebzési felület jól beszáradjon és a kalluszképződés meginduljon. Ellenkező esetben a hajtások fuzáriumos rothadásra (*Fusarium oxysporum*) fogékonyvá válnak. A beszáradásra - a sebfelület nagyságától és a hőmérséklettől függően - 1-7 napra van szükség. A gyökereztetést célszerű a szabadban végezni, mivel a szél is szárítja a sebfelületet. A bimbók idő előtti kinyílásának megakadályozására azonban a déli órákban árnyékolni kell a hajtásokat, amire egy árnyékot adó fa vagy épület is megfelelő. 1000 db dugvány gyökereztetésére 1 doboz (50g) gyökereztető szert kell felhasználni. A hormonba a frissen vágott hajtásokat kell mártani, mert így tapad a szer a legjobban a sebfelületre. A munkát úgy célszerű szervezni, hogy legalább 10 hajtás leszedése után a hormonkezelés következzen. A kezeléssel egy időben a hajtásokat függőlegesen egymás mellé egy szaporítóládába helyezük, így elkerüljük a hajtások elferdülését. A levágott hajtások összeszedése, hormonkezelése, elrendezése és a gyökereztetés helyére történő szállítás 50 db dugvány esetében 1 órát vesz igénybe.

Összes mennyiség: 1000 db

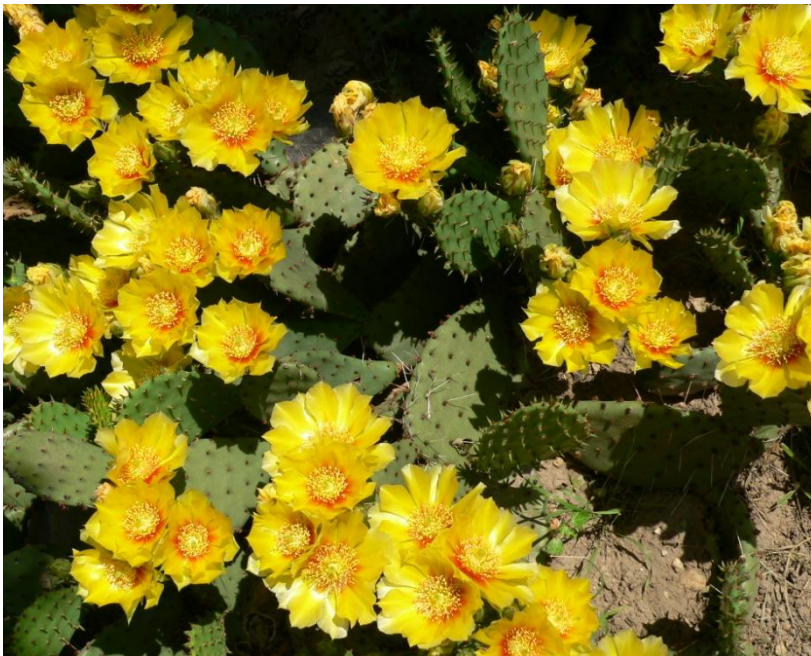
A gyökereztetés normája: 50 db/m.óra

Napi munkaóra szám: 10 óra

Munka időtartama: 20 munkaóra

Anyagköltség: 185 Ft/1000 db dugvány

1. *Opuntia humifusa*. Kép: Kola Sándor

2. *Opuntia chamanchica*. Kép: Gonda István

Ültetés

Szaporító közegként alkalmas a tiszta homok, homokos kerti föld, perlit vagy lávaőrlemény. A vizsgált kertészetben homokos kerti földet használnak, melyet ültetés előtt átrostálnak. Cserépbe, tálba, szaporítóládába, hidegágyba dugványozhatunk. A vizsgált kertészetben négyszögletű műanyag cserepekbe ültetnek - ennek térfogata 30%-kal nagyobb a kör alapú cserépnél. Ez a típus ugyanakkor nehezebben dől fel és jobb a térkihasználás. A felhasznált cserepek mérete: $9 \times 9 \times 9$ cm, térfogata: $0,000729 \text{ m}^3$, ára 10 Ft/db. A vizsgált (1000 db) mennyiséghez tehát $0,729 \text{ m}^3$ földkeverék szükséges, ára: 500 Ft / m^3 .

Öntözés

Ültetés után 3 nap múlva öntözzük meg a kaktuszokat, így a szedéstől számítva egy hét telik el. Mérsékelt öntözés mellett nem kell számolnunk a fuzáriumos rothadással. Kézi öntözőpisztollyal öntözzük június első hetében, 0,5 dl/cserép vízadaggal. Az öntözés időtartama: 0,5 m.óra/1000 db.

Értékesítés

Az értékesítés optimális időpontja akkor van, amikor hajtásonként egy-egy virág kinyílik vagy közvetlenül kinyílás előtt van. Az értékesítés optimális ideje június közepe-vége. Az értékesítést magunk is megoldhatjuk virágboltokon és faiskolákon keresztül alacsonyabb áron, de nagyobb biztonsággal. Gyomirtó szerekre a kaktuszok érzékenyek, ezért értékesítés előtt kézzel kell eltávolítani a gyomokat. Célszerű ezt úgy elvégezni, hogy a gyomtalanított cserepeket egyből szaporítóládába helyezzük. A termesztés során mindig fellép pusztulás, ezért az 1000 db hajtásból mintegy 950 db kerül értékesítésre. Az elpusztult növényeket is ekkor selejtezzük. A gyomtalanítás, szaporító ládába helyezés, selejtezés és kocsiba rakás normája: 100 db/m.óra. A szállítást kisteherautóval célszerű megoldani. Az *Opuntia phaeacantha* termesztéstechnológiájának összefoglaló munkalapját az 1. táblázat foglalja össze.

Az ültetés normái

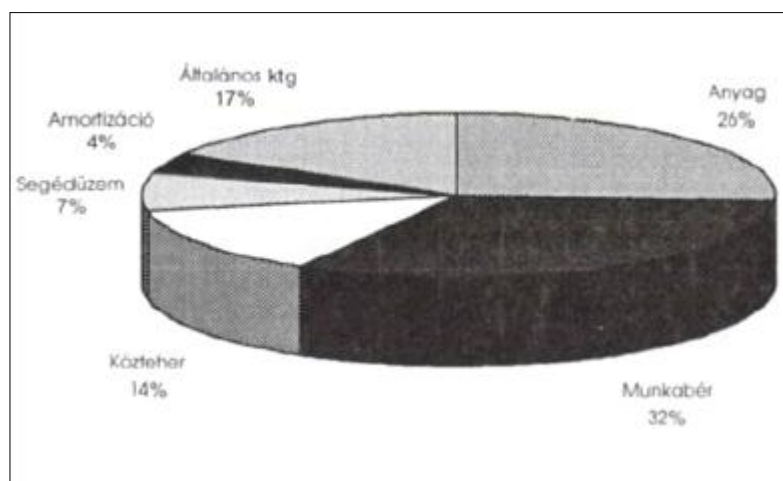
		Összesen	Művelet időtartama
Földrostálás:	$0,6 \text{ m}^3/\text{m.óra}$	$0,729 \text{ m}^3$	1,215 m.óra
Földhordás	$0,3 \text{ m}^3/\text{m.óra}$	$0,729 \text{ m}^3$	2,43 m.óra
Cserepek hordása	800 db/m.óra	1000 db	1,25 m.óra
Ültetés cserépbe	50 db/m.óra	db	20 m.óra
			Összesen: 24.895 m.óra
Anyagköltség	500 Ft/ m^3	$0,729 \text{ m}^3$	364,5 Ft
Földkeverék ára	10 Ft/db	1000 db	10.000 Ft
Cserepek ára			Összesen: 10.346 Ft

A kaktusztermesztés ökonómiai elemzése

A technológiából kigyűjtött élőmunka-felhasználás elemzése során megállapítható, hogy 1000 növény előállítására a piacra kerülésig 120 munkaórát használunk fel, amely 0,12 munkaórának felel meg egy növényre vetítve. Legtöbb munkaórát a cserepek töltése és az ültetés folyamata igényli. A kaktusztermesztés igen nagy kézimunkát követel, ennek komoly költségvonzata van idegen munkaerő alkalmazása estén. A kaktusztermesztés költség szerkezetét a 2. táblázat és az 1. ábra foglalja össze. Erről leolvasható, hogy a termesztés legkritikusabb része az anyagöltség. Munkabér jellegű költséggel és annak közterhével is jelen esetben „megterheltük” a termesztést. A munkabér a termesztési költség 32%-át adja, amely elsősorban a saját munkaerő szükségességét veti fel. Nem szabad elfeledkeznünk az általános jellegű költségekről, amelyek pl. az értékesítés szervezésével, lebonyolításával, vannak összefüggésben.

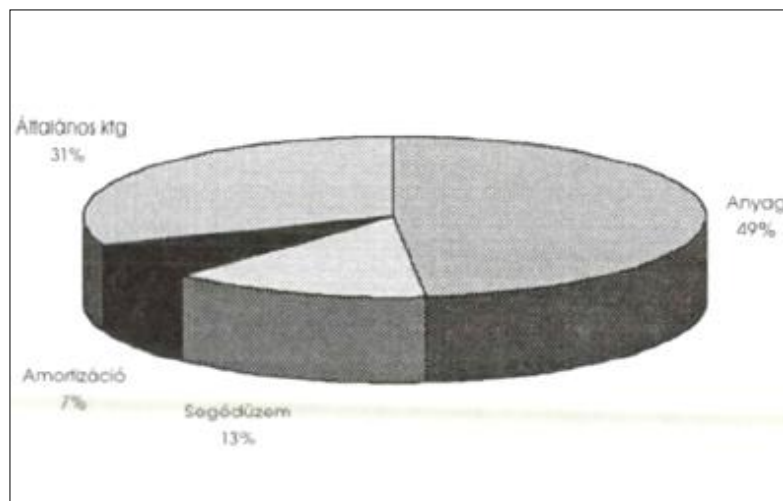
Az *Opuntia phaeacantha* var. *camanchica* f. *rubra* termesztéstechnológiája (1000 db)

MUNKAMŰVELET					KÉZIMUNKA			ANYAGSZÜKSÉGLET						
	Megnevezése	Ideje (hó-dek)	Egysége	Mennyisége	Óra normája	Munkaóra	Munkabér egység	Munkabér összesen	Megnevezés	Egysége	Menny. egység	Össz. mennyiség	Egységár - Ft	Össz. a. klg-Ft
Anyatelep ápolási munkái	I.-XII					25	200	5000						2000
Hajtásvágogatás	V.2.	db	1000	100	10	200	2000							
Hajtások összeszedése	V.2.	db	1000	500	2	200	400							
Szállítás+rakodás előkészítő helyre	V.2.	db	1000	2000	0,5	200	100							
Hormonkezelés	V.2.	db	1000	100	10	200	2000	INCIT-5	g	0,05	50	185	185	
Hajtások elrendezése	V.2.	db	1000	100	10	200	2000							
Szállítás+rakodás gyökereztető helyre	V.2.	db	1000	2000	0,5	200	100							
Földrostfóliás	VI.1.	m ³	0,729	0,6	1,2	200	240	Földkeverék	m ³	0,729	0,729	500	365	
Földhardás rakodással	VI.1.	m ³	0,729	0,3	2,4	200	480							
Cserepek hordása rakodással	VI.1.	db	1000	800	1,3	200	260	Cserép	db		1000	10	10000	
Szállítás+rakodás előkészítő helyre	VI.1.	db	1000	2000	0,5	200	100							
Cserepek feltétele földkeverékkel	VI.1.	db	1000	50	20	200	4000							
Ültetés cserépbe	VI.1.	db	1000	50	20	200	4000							
Szállítás+rakodás gyökereztető helyre	VI.1.	db	1000	200	5	200	1000							
Öntözés	VI.1.	db	1000	2000	0,5	200	100	Öntözővíz	m ³	0,51	0,5	130	65	
Öntözés	VI.2.	db	1000	2000	0,5	200	100	Öntözővíz	m ³	0,51	0,5	130	65	
Gyomlálás	VI.2.	db	1000	100	10	200	2000							
Rakodás	VI.2.	db	1000	2000	0,5	200	100	Szaporító láda	db		53	100	5300	
Összesen						120 m.óra	22.080 Ft							17.980 Ft

1. ábra. A kaktusztermesztés költség-szerkezete (1000 db), 1996.

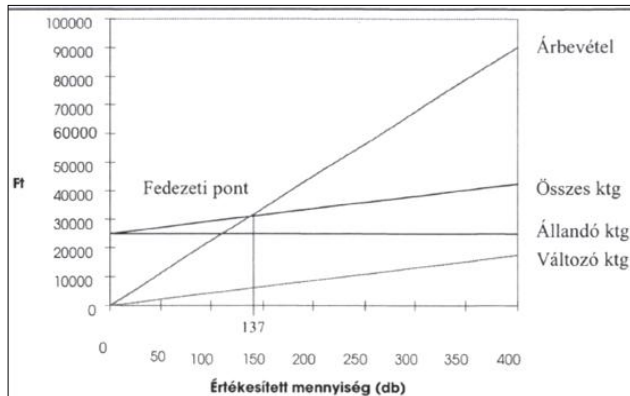
Érdekesen alakul a költség-szerkezet a munkabér figyelmen kívül hagyásával. Az összefüggést a 2. ábra mutatja be.

2. ábra. A kaktusztermesztés költség-szerkezete a munkabér elhagyásával. (1000 db), 1996.

2. táblázat	
<i>A kaktusztermesztés költségszerkezete (1000 db), 1996</i>	
Megnevezés	
Anyag	17.980,- Ft
Munkabér és járulécai	31.480,- Ft
Segédüzem	5.000,- Ft
Amortizáció	2.700,- Ft
Közvetlen költség	57.160,- Ft
Általános költség	11.500,- Ft
Összes költség	68.660,- Ft
Árbevétel	225.625,- Ft

3. ábra. A kaktusztermesztés ÁKFN struktúrája.

3. táblázat	
<i>A kaktusztermesztés főbb ökonómiai mutatói (1000 db), 1996</i>	
Naturális fajlagos mutatók	
1 cserépre jutó közvetlen ktg	57,16 Ft
1 cserépre jutó közvetlen ktg- munkabér nélkül	25,68 Ft
1 cserépre jutó előállítási ktg	68,66 Ft
1 cserépre jutó előállítási ktg- munkabér nélkül	37,18 Ft
1 cserépre jutó árbevétel	213 Ft
1 cserépre jutó eredmény	145,1 Ft
1 cserépre jutó eredmény - munkabér nélkül	176,57 Ft
Eredményességi mutatók	
1 Ft árbevételre jutó kiadás	0,321 Ft
1 Ft árbevételre jutó kiadás - munkabér nélkül	0,174 Ft
Élőmunka termelékenysége	8,33 db/ m.óra
1 cserépre jutó élőmunkaóra	0,12 m.óra/db
Jövedelmezőségi mutatók	
Tiszta jövedelem	145090 Ft
Tiszta jövedelem - munkabér nélkül	176570 Ft
Jövedelmezőség %	211,31%
Jövedelmezőség % - munkabér nélkül	257,2%
Költségszint	32,12%
Költségszint - munkabér nélkül	17,4%
1 élőmunkaóra jutó jövedelem	1209,1 Ft/m.óra
1 élőmunkaóra jutó jövedelem - m.bér nélkül	1471,4 Ft/m.óra

A termesztés árbevétele a következők szerint alakul. Saját értékesítés esetén 400 Ft/db átlagára, virágboltokon és faiskolákon keresztül pedig 250 Ft/db átlagára számíthatunk. Nagy tételben főleg ez utóbbi lehetőség jöhet számításba. Az előállított áru 95%-os értékesítését már kedvezőnek tekintjük, a várható árbevétel tehát 225.625 Ft. Érdekes megvizsgálni azt az értékesítési mennyiséget, amely felett a termesztésünk már nem veszteséges, ezen mennyiség felett minden további értékesítés a nyereségünket növeli. A termesztés fedezeti pontja 137 cserép növény, a munkabér és járulékaik figyelmen kívül hagyásával az az érték 93 db-ra csökken (a vizsgált kertészetben alkalmazott technológiában). Az összefüggést a 3. ábra AKFN struktúrája mutatja be. Az ökonómiai mutatók a 3. táblázatban találhatóak. Megállapítható, hogy a termesztés jövedelemtartalma és jövedelmezősége igen jónak mondható egy „beállt” kultúra ill. felvevőpiac esetén. Az ökonómiai mutatók igen eredményes termesztés lehetőségéről árulkodnak. Meg kell jegyeznünk azonban, hogy ez a „mesterség” óriási türelmet, szakértelmet, sok évi meg nem térülő beruházást igényel. Ugyanakkor a kaktusz növényeket nem lehet tömegével értékesíteni, a felvevő piac egyszerre csak kis mennyiségeket igényel. A kaktusztermesztés nagy mennyiségben történő előállítására ma Magyarországon nem érdemes berendezkedni a csak hazai piacokra irányuló értékesítés esetén. Üzletszerűen tehát több és többféle kaktusszal érdemes foglalkozni, célszerűbb azonban egy főfoglalkozás mellett természetesen ezeket a nemes növényeket. A fenti modell azt hivatott bemutatni, hogy a kis mennyiségben termesztett kultúrákra is érdemes a fentihez hasonló számításokat végezni és a termesztés mennyiségének eldöntésénél az értékesítési lehetőségeket reálisan felmérni.

*Kiss Csaba
Ferenci Árpád*

KÉÉ Kertészeti Főiskolai Kar,
Kecskemét, Műszaki és Ökonómiai Tanszék

Új Kertgazdaság, 1997. 3. (4). 63-68. o.

Irodalom

1. ANDERSON, G. (1993): *Kakten, Niedernhausen, Falken.*
2. BALOGH L. (1986): *Fagyűrő és fagyálló kaktuszok.* Kaktusz-Világ, Debrecen, 1986 3-4. sz., 84—88.p.
3. BARACSKAI Z. (1984): *Ökonómiai elemzési módszerek a mezőgazdaságban.* Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.
4. BÉHM, I. (1994): *Vállalkozások pénzügyi tervezése.* Novorg Kft., Budapest.
5. DEBRECZY ZS. (1976): *Télálló kaktuszok, agavék, pálmaliliomok.* Mezőgazdasági Kiadó, Budapest.
6. DIMÉNY I. (1989): *A kertgazdaság ökonómiai alapjai.* Akadémia Kiadó, Budapest.
7. INNES, C. (1977): *Cacti and Succulents.* Ward Lock Limited, London.
8. MÖCHRING, H. - LAMBRECHT, O. (1994): *Kulturtechnisches Taschbuch des Betriebsleiters im Blumen - und Zierpflanzenbau.* Verlag P. Parey, Berlin.
7. STORK, H. (1983): *Taschbuch des Gartenbauers.* Ulmer, Stuttgart.
8. TÓTH P. (1993): *Számvitel és pénzgazdálkodás.* Mezőgazda Kiadó. Budapest.
9. TREUHEIT, A. (1983): *Mein Kakteengarten-Winterharte Kakteen und andere Sukkulenten.* Kakteen Sukkulenten 1985 1/2, p. 15-16.

SEGÍTSÉN SZEMÉLYI JÖVEDELEMADÓJA 1%-ÁNAK FELAJÁNLÁSÁVAL!

Kérjük Önöket, hogy munkánk eredményes elvégzéséhez szükséges anyagi feltételek megteremtéséhez szíveskedjenek hozzájárulni személyi jövedelemadójuk

1%-ának egyesületünk
részére történő felajánlásával.

A felajánláshoz szükséges adataink az alábbiak:

A kedvezményezett neve:

Magyar Kaktusz és Pozsgás Társaság Közhasznú Egyesület, Debrecen.

Címe: 4078 Debrecen-Haláp, Tanya 93.

Levelezési címe: 4078 Debrecen-Haláp, Tanya 93. ***E-mail:*** nogorobert@gmail.com

A kedvezményezett adószáma: 18555220-1-09

Számlaszámunk: 60600084-14000072, Hajdú Takarékszövetkezet.

FONTOS! Rendelkező nyilatkozatát tegye olyan szabványméretű borítékba, amely a rendelkező nyilatkozat méretét csak annyiban haladja meg, hogy abba a nyilatkozat beleférjen.

Az Ön rendelkezése csak akkor érvényes és teljesíthető, ha a nyilatkozaton a kedvezményezett adószámát, a borítékon feladónak az Ön nevét, lakcímét és az adóazonosító jelét pontosan feltünteti!

Felajánlásukat egyesületünk Elnöksége és a Debreceni Pozsgástár Szerkesztősége nevében előre is köszönjük.

Kérje meg családtagjait, barátait, ismerőseit, munkatársait, hogy jövedelmük 1%-át Egyesületünk javára ajánlják fel.

Felajánlásukat köszöni az Elnökség.

A KAKTUSZOK TARTÁSÁRÓL

3. RÉSZ

Írta: Nagy Sándor, Jászberény

A kaktuszok rendszerint telettetést, nyugalmi időszakot igényelnek. A teljes pihenés novembertől márciusig tart, itt Európa közepén. Ha döntöttünk a kaktusztartás mellett, legelső teendőnk, hogy ezt az időszakot kaktuszaink valóban teljes pihenésben, fejlődés nélkül töltsék. Ha a kaktuszok gondozása megfelelő, a fotókon látható gyönyörű virágokkal ajándékoznak meg bennünket, amit Szabó Róbert jászberényi gyűjteményében kaptam lencsevégre.

Notocactus tureczekianum

1.

Notocactus apricus

2.

Notocactus aquetae

3.

Na, de nem volt ez így a kezdetben, amíg jobban bele nem ástam magam a kaktusz gondozás rejtelseibe. Kiderült, hogy mindent majdnem jól csináltam, csak a telettetés maradt ki. Akkor úgy tudtam, csak a denevér, a sün, a mókus és természetesen a medve alszik téli álmot. A valamikori és a jelenlegi gyűjteményemben kizárólag sivatagi és hegyvidéki kaktuszok éltek és élnek. Szeretik, ha világos, hűvös és száraz helyen telelnek. Szerencsére sokszor bizonyították, csak így virágoznak a téli, nyugalmi időszak után. Az itt leírt módszer általánosságban a kaktuszokra vonatkozik. Bizonyos fajok igényei ettől teljesen eltérőek lehetnek. Ilyenek például a karácsonyi és a húsvéti kaktusz, melyek nem igényelnek különösebb telettetést. Vagy épp a Melocactus és Matucana nemzetség, melynek tagjai bár igénylik a telettetést, de nagyon érzékenyek és nem szeretik, ha alacsony, 15-18°C hőmérsékleten tartjuk őket. De beszélhetünk a melegkedvelő kaktuszokról is, mint a Melocactus és a Discocactus nemzetség fajairól melyek,

ha máshol nincs jobb lehetőségünk, szívesen telelnek a napos ablakpárkányon, a fűtőtest felett. Telettetésükhöz 15-20° C fok közötti a megfelelő hőmérséklet, de vigyázzunk arra, hogy a földjük télen se száradjon ki. Gyűjtőtársamnál, ahol a fotók készültek, elsősorban Notocactus és Parodia fajok teljes sötétségben telelnek, teljesen szárazon és hűvös helyen. Bizonyára nagyon jó szolgálatot tesz a kettő kisméretű ablak és az időnkénti mesterséges megvilágítás is. Télen tehát elviselik a teljesen sötét helyet is, nagyon fontos azonban az 5-10 °C hőmér-

4. *Discocactus placentiformis*. Kép: Fábíán L.

5. Myrtillocactus schenckii Oaxaca várostól keletre, Oaxaca, Mexikó. Kép: Tóth Norbert

let és ezeknél az öntözés teljes mellőzése egészen tavaszig. A tapasztalataim szerint viszont nem telettethetők sötétben a Melocactus, Discocactus, Myrtillocactus és minden Myrtillocactus alanyra készült oltvány, az Uebelmannia, illetve az epifiták. Ezeket lakásban is át tudjuk teletteni. Lehetőleg erre az időszakra tegyük őket fűtőtesttől távol a lakás hűvösebb részébe. Próbáljunk tehát minden nyugalmat megadni számukra, ez a virágzás feltétele. A sötétben telettetett kaktuszokkal azonban tavasszal nagyon óvatosan kell bánni. A telelőhelyről való kihordásnál nem szabad hirtelen erős fényre kerülniük, hanem csak több hetes, fokozatos szoktatásról gondoskodjunk, mert a hirtelen, átmenet nélküli bőséges napsugárzás égési foltokat okozhat rajtuk. Ne gondoljuk, hogy a kaktuszok télen a meleg szobában gond nélkül elvannak és semmi bajuk se lesz. Ugyanis megbomlik a hő, fény, víz egyensúly, ezáltal nem történik valódi

pihenés. Továbbá a hőingadozás minimális, a fényviszonyok rosszak. Ez a sok negatív hatás lassan, de biztosan aláássa a növények ellenálló képességét. Ezért tavasz felé egyre jobban hajlamosak lesznek gombás fertőzésekre. Ezek a fertőzések gyakran az első locsolás után, illetve a nyári elhelyezést követően összeomlás szerűen következnek be, és pillanatok alatt elpusztul a növény. De nézzük szépen sorba. A jó telettetés, vagy sok gyűjtő által elfogadott legfontosabb hármas szempontja röviden a következő: 1. száraz, 2. hűvös, 3. világos hely. Ez megfelel a fontossági sorrendnek is. A legelengedhetlenebb a kaktuszok telettetéséhez egy száraz hely. Pincében még lehet telettetni, ha nem dohos, párás. Ha más lehetőségünk nincs, napsütötte, fagymentes napokon rendszeresen biztosítsunk növényeink számára friss levegőt. Így nagyobb az esély arra, hogy a különböző gombás megbetegedések és más kártevők nem támadják meg

6. *Notocactus ottonis* cv. *vencui*

7. *Notocactus erubescens*

őket. A második követelmény a hűvösség. Igyekezzünk olyan helyre tenni kaktuszainkat, ahol télen se megy fagypontra alá a hőmérséklet. Ideális hőmérséklet az 5-10 Celsius fok, de mint korábban említettem, vannak különleges igényű fajok. A telettetés előtt alaposan szárítsuk ki a kaktuszokat, főleg ha sötét helyen töltik növényeink a telet, mivel ez is elősegíti a növekedésük leállítását. Ha nedvesen kerülnek a telettető helyükre, ahol jóval kevesebb a fény, mint kint, a növény megnyúlik, elveszítheti jellegzetes formáját, rosszabbik esetben elrothadnak. Ugyancsak emiatt egyáltalán ne is locsoljuk kaktuszainkat. Vegyük tudomásul, kaktuszaink számára a víz halálos mérgező télen, egyetlen kivétel a karácsonyi kaktusz! Fontos, hogy ne legyen párás, dohos a levegő ott, ahol tartjuk őket. A párás levegőben gombák és egyéb kártevők támadhatják meg növényeinket. A harmadik követelmény a világosság. Ez a kevésbé fontos feltételek közé tartozik, mivel a kaktuszok vegetációja amúgy is leáll, vagyis annyira nincs szükségük a fényre. Még most is, tíz éve nyugdíjasként, minden gondoskodás, gyakoribb ellenőrzés ellenére, nem múlik el tél anélkül, hogy kisebb-nagyobb veszteségek ne érnének. Sajnos, évente néhány növény nem éli meg a tavaszt, mégpedig úgy, hogy igazából nem tudtam a pusztulás okát. De hála a pontos nyilvántartásomnak, rájöttem a dolog nyitjára. Feltűnt, hogy egy kereskedőtől egy adott időben beszerzett növényekből több, a vásárlást követő év tavaszát sem élte meg. Ráadásul az elpusztult fajok eredeti élőhelye Argentínában a Központi Hegységrendszer hegyeiben, völgyeiben van. Azt meg minden kaktuszosnak tudnia kellene, hogy az azonos ökorégióhoz tartozó növények hasonló tartási körülményeket igényelnek. A pusztulás oka, tehát a megváltozott tartási körülményekben keresendő. Az új növények vásárlásakor meg kell tudni azt is, hogy az eladó sorba került növény, milyen körülmények között nőtt fel. Ehhez kell igazítani az új helyét is.

Összegezve

A telettetést olyan helyen végezzük, ahol télen se megy fagypontra alá a hőmérséklet. Az említett 6-10°C elég a legtöbb kaktusznak, de mint korábban említettem, vannak különleges igényű fajok. A telettetés előtt a legfontosabb, hogy alaposan szárítsuk ki a kaktuszokat, főleg ha sötét helyen töltik növényeink a telet. Ilyenkor ugyanis teljesen leállnak és nem képesek felvenni a

nedvességet, így az a gyökerek elrohadását, illetve a növény megnyúlását is eredményezheti. Hasonló a helyzet a locsolással. Ugyanebből a megfontolásból ne is locsoljuk kaktuszainkat a teletetés alatt. Fontos, hogy ne legyen nedves, nyirkos, párás vagy dohos a levegő ott, ahol tartjuk őket. A párás levegőben gombák és egyéb kártevők támadhatják meg növényeinket. A teletetést ősz végén kezdjük és megfelelő idő esetén áprilisban már felébreszthetjük a növényeinket. Jól megfigyelhető, a napsütés és a hőmérséklet emelkedésének hatására növényeink egyre élénkebbek lesznek. Hajtások jelennek meg, illetve növekedésbe kezdenek, ennek következtében fontos odafigyelnünk arra, ugyanis a növény jelzi, a locsolás pici adagokban elkezdődhet. A fentiek alapján a kaktuszok gondozása télen a legegyszerűbb. Ha télen kellően „kipihenték” magukat növényeink, akkor tavasszal nagy növekedésre és színes virágzásra számíthatunk. Ha mégsem, akkor biztosak lehetünk benne, hogy mi rontottunk el valamit. Van lehetőségünk a hibánk kijavítására, csak legyünk kitartóak, figyelmesek, türelmesek.

Nagy Sándor
Jászberény

Folytatás következik.

Irodalom

SZÜCS LAJOS: *Kedvelt kaktuszok, pozsgások.* 1984.

NAGY BÉLA: *Növényházi disznövények termesztése és hajtatása.* 1986, 437-453. o.

HUNT, DAVID R.: *The New Cactus Lexicon*

LIBNÁR ANTAL: *Dél-Amerika legszebb kaktuszai.*

NEMES LAJOS - SZABÓ DEZSŐ: *Kaktuszok.*

SUBIK, RUDOLF – KUNTE, LIBOR: *Kaktuszok enciklopédiája.*

MAGYAR KAKTUSZ ÉS POZSGÁS TÁRSASÁG PROGRAMJA 2018. I. FÉLÉVBEN

Január – Téli szünet

Február 24. szombat: Sérült növények túlélése

Előadó: Szászi Róbert

Április 14. szombat: KÖZGYŰLÉS

Április 23. hétfő: Föld napja rendezvény

Kaktuszok és állatok barátsága és egyéb érdekességek.

Előadó: Nagy József

Április 26. csütörtök: Föld napja rendezvény

Földünk különös növényei a kaktuszok. Ideje: 12:30-13:30

Előadó: Nagy József

Április 28. szombat Látványos pozsgás növények

Előadó: Rác László

Május 10-13. csütörtök-vasárnap Kaktuszok és más pozsgás növények
kiállítása és vására

Helyszín: Debrecen, Malompark Bevásárlóközpont

Május 26. szombat Látogatás a Botanikus Kertben

Szervező: Rác László

A programok helye és ideje a külön nem jelölteké: Csapókerti Közösségi Ház
Debrecen, Süveg u.3. (a Kassai úti benzinkútnál lévő Jánosi utca végén, a templomnál).
Megközelíthető a 19-es autóbusszal! Kezdési időpont a jelzett napokon: délután, 16 óra!

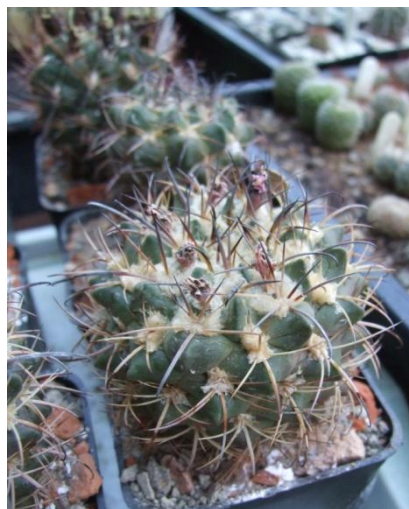
NEOWERDERMANNIA CHILENSIS ÉS VORWERKII, VALAMINT A PENIOCEREUS FAJOK SZAPORÍTÁSA

Írta: Kiss László, Orosháza

NEOWERDERMANNIA CHILENSIS ÉS VORWERKII SZAPORÍTÁSA

1. *Neowerdermannia chilensis*
4 éves oltványa 2013-ból

2. *Neowerdermannia vorwerkii*
legyökereztetett példánya felnyílt
termésekkel 2013-ból.

Elsődleges cél a minél hamarabbi magnyerés. A *N. vorwerkii* januári magvetésének magoncai már júniusban elérték a 3-4 mm-es átmérőt, ezáltal fel lehetett oltani *Pereskopsis* alanyra. A következő, és az azt követő (3.) évben már egyikük virágzott, de a porzása nem vezetett magfogáshoz. A negyedik év áprilisában már sikeresen összeporoztam őket. Julius-augusztusban a termések felnyíltak, és a magokat „be lehetett takarítani”! Az ötödik évben a magok még nem keltek ki, mert nem

voltak csíráképesek, hanem az azt követő, immár ötödik évben kelt ki néhány magonc. Azóta is előfordult, hogy csak egy növény egy adott klónból virágzott, és akkor már kötöttek a virágok, tehát lehet, hogy mégis önporzók?

3. Legyökereztetett *Neowerdermannia chilensis* 2014-ből.

4. Legelől *Neowerdermannia vorwerkii* oltványok 2011-ből.

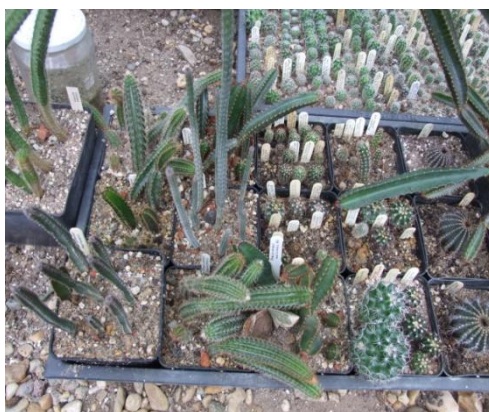
Az ötödik évben a *Pereskopsis* már nem tudta megtartani a megnőtt nemest, ezért le kellett vágni és meggyökereztetni. A háromból kettő már két hónap múltán a homokos-köves talajban megkezdte fejleszteni a gyökereket, a harmadikat a következő évben fel kellett oltani. A fejfel lefele oltás sikertelen volt. A *N. chilensis*nél is csak a 4. évben sikerült magot fogni, de csak két növényről. A feloltott nemesek sem oltva, sem legyökereztetve nem neveltek sarjakat. Mivel újraoltást nem végeztem, így sarj nem képződött. A 8 °C feletti teletelési hőmérséklet csak a *Pereskopsis*ra oltott példányok számára szükséges. Jelenleg a különböző élőhelyről származó magokról szaporított növények még nincsenek leválasztva, mert elérték ugyan a virágzóképes kort, de még nem sikerült összeporozni élőhely és beszerzési forrás szerint. Még megvárom a 2018. évi virágzás eredményét. Az eredetileg kitűzött célt, hogy saját termelésű magot tudjak vetni, sikerült elérni!

PENIOCEREUS FAJOK SZAPORÍTÁSA

1. Peniocereus magoncok szaporítványok közepén johnstonianus 2015-ből.

Eredetileg nem volt célom a vegetatív szaporítás. A jól sikerült magvetés során kikelt magoncok szokatlanul jó növekedési erélyt mutattak. Egy év után elérték a 2-8 cm-es magasságot. A homokos köves talajba kitűzött magoncok gyorsan növekedtek. A *P. oaxacensis* és *cuixmalensis* már a második évben elkezdett a tövénél sarjadni, a *P. marianus*, *fosterianus*, *castellae*, *viperinus* és később a *johnstonianus* viszont csak hosszában fejlődött. A *P. fosterianus*, *maculatus* és *rosei* csak a 3. évben nevelt kisszámú hajtást a tövéből. Kezdetben *P. cuixmalensis* és *oaxacensis* hajtásokat választottam le az elágazásuknál a kitörési pontjuknál. A metszfelület kb. 2-3,5 mm átmérőjű volt. A homokos-sóderos talajban 2-3 héten belül már megkezdtek fejleszteni a gyökérzetüket. Próbaképpen a kettévágott hajtások is sikeresen gyökereztek, de a nagyobb metszfelület miatt később jóval nagyobb arányban indult be rothadás a gyökérszáraknál. Az anyanövények még abban az évben újabb hajtásokat neveltek. A *P. castellae*, *marianus*, *fosterianus* fajoknál a következő évi hajtásfejlődés ízénél kis metsz-felülettel levágott, és az azonos évi hajtást kettévágva jóval nagyobb metsz-felülettel is kipróbáltam a gyökereztetést. Mindkét változat esetén sikeres és hasonlóan gyors gyökérbővítés indult be. Az anyanövények a tövükből vagy a leválasztási felület alatti areolából gyakran még abban az évben, de legkésőbb a következő évben újabb hajtásokat fejlesztettek. A *P. johnstonianus* és *viperinus* fajok próbaképpen leválasztott hajtásai 2-3 héten belül meggyökeresedtek. Ezen fajoknál a következő évi hajtás nem ízeltlen fejlődik, hanem folytonos átmérővel. Csak néhány pusztult el gombafertőzés miatt. Az anyanövények még abban az évben a metszfelület alatti areolából kitorve újabb hajtást neveltek. A *P. serpentinus* és *guatemalaensis* fajokból 2-2 klónt sikerült felnevelni. Ezek alakilag hasonlítanak a *P. oaxacensis*hez, de kevésbé hajlamosak sarjadzásra.

1. Peniocereusok törzsállománya 2015-ből.

2. Peniocereus szaporítványok. Discocactus, és Uebelmannianus magoncok 2015-ből

3. 2017. évi Peniocereus gyökereztetés.

A nemzetség kicserepezett tagjait a lakásban telettettem, mivel a különböző könyvekben meleg 8-12 °C feletti hőmérséklet javasolt számukra. A fentiek alapján egyenesen következik, a vegetatív szaporítás eredményesen megoldható. Sajnos a virágzást és magfogást még nem sikerült elérnem. Ennek oka arra vezethető vissza, hogy az erre szánt növények még nem érték el a kellő nagyságot. Egyértelmű hátrány a melegigényes teletetés és a viszonylag nagy helyszükséglet néhány faj hosszú hajtásai miatt, pl. a *cuixmalensis* 2,2 m, *castellae* 1,3 m, *fosterianus* 2 m, *viperinus* 3 m, *greggi* 3 m, *rosei* 1,8 m, *johnstonianus* 3 m hosszú hajtásokat növeszt.

Kiss László, Orosháza

Képeket készítette a szerző saját gyűjteményében.

POZSGÁS-MUNKANAPTÁR — AKTUÁLIS TEENDŐK ÁPRILIS HÓNAPRA

E rovatunkban hónapról hónapra összegyűjtjük a jellemzően előforduló ápolási munkákat, amelyek pozsgás növényeink sikeres nevelését segítik.

1. A melegebb és naposabb időjárás beköszöntével egyre inkább életre kelnek kaktuszaink. Egyeseknél láthatjuk a kezdődő virágrügyeket. Egyre több növényen, a növény tetején friss, üde elszíneződést tapasztalhatunk. Itt található a hajtáscsúcs a tenyészőcsúccsal. Ez változás növényünk téli nyugalmi állapotbóli ébredését, de egyben azt is jelzi, az öntözés elkezdhető. A hónap elején még mindig csak az esővízzel történő permetezést javaslom a derűsebb napokon, majd a hónap közepétől a melegebb, naposabb időben kis vízadagokkal be is locsolhatjuk talajukat. Öntöző kannánknak csőre legyen hosszú és a vége max. ujjnyi vastag. Ez azért lényeges, hogy ujjunkkal a végét be tudjuk fogni, és ujjunk nyitásával, zárásával szabályozhatjuk a kifolyó víz mennyiségét. Az előbbieket a már szabadba kihelyezett növényekre vonatkoznak. Akik benn a lakásban, pl. ablakban vagy ablak közelében tartják kaktuszaikat, azok lehetnek bátrabbak az öntözéssel, hiszen a lakás kedvezőbb mikroklímájában az éledezési folyamat legalább 3-4 héttel előbbre tart. Ez a bátorság azért legyen visszafogott, óvatos! A növények testét ne nedvesítsük be, ha vannak kinyílt virágok, azokra se öntsünk vizet. A legtöbb kinyílt virágra a ráöntött öntözővíz nincs jó hatással!

Kiválóan kezelhető öntözőkanna. Újabban retró kanna a neve.

2. Néhány leírás az áprilist tartja az átültetés legkedvezőbb idejének. Ez így lehet azoknál, amelyek virágzási időszaka nem erre az időszakra esik. De ne ültessük át azokat a növényeket, amelyek most hozzák bimbóikat, és készülődnek a virágzásra, vagy már virágoznak! Most legfeljebb azokat ültessük át, amelyek nyáron, nyár végén, esetleg az ősz elején virágoznak. Az átültetés legoptimálisabb időszaka a növény nyugalmi állapotának időtartama. Ez a legtöbb növény esetében, beleértve a kaktuszokat és a többi pozsgás növényt is, a mi éghajlatunkon a téli nyugalmi állapot. Ekkor éri a növényt a legkevesebb „megrázkództatás”, nekünk pedig ekkor lehet a legtöbb szabadidőnk. Az átültetés most is száraz földbe történjen. A cserépéből kivett növény gyökérzetéről laza rázogatással, vagy ütögetéssel a föld nagyját távolítsuk el. Mivel a gyökérsérülések elkerülhetetlenek, ezért árnyékos, száraz helyen hagyjuk a sérüléseket 2-3 napig beszáradni. Ezt követően ültessük be az új földbe, majd 3-4 nap múlva óvatosan kezdhetjük öntözni.

Ficzere Miklós

ISKOLAPROGRAM

Szervezi, levezeti és előadásokat tart: *Nagy József*, Mikepércs

KARÁCSONY SÁNDOR ÁLTALÁNOS ISKOLA, FÖLDES,
2017. SZEPTEMBER 12.

MÉRGES KAKTUSZFÉLÉK

Szerkesztő: Az alábbi írás 1898-ban jelent meg. Az illusztrációk szerkesztői kiegészítések. A *Pereskia lychnidiflora* (=Peirescia lychnidiflora, *Cactus fimbriatus*) ábrája 1829-ben jelent meg de Candolle *Revue de la famille des Cactées* című kiadványában. Érdekessége, hogy annak eredetijét Sessé, M. és Mociño, M. rajzolták a Spanyol Királyi Expedíció Új-Spanyolországba tett útja alkalmával 1787 és 1803 között. Ezt a képet vette át de Candolle egy az egyben, azonban a nyomda csak az itt látható gyengébb minőséget tudta létrehozni. Az eredeti sokkal jobb minőségű, a színei ma is élénkek, amely jelenleg a Hunt Institute Torner gyűjteményében (USA) található. (FIM)

Írta: Páter Béla

A kaktuszfélék családja igen sajátos növénycsalád, melynek az a legfeltűnőbb vonása, hogy e növények legnagyobb részének nincsen levelök, hanem helyettük a szár fejlődik ki jobban, kiszélesedik és meghúsosodik. Az ily vastagszárú és vastaglevelű növényeket succulentáknak nevezik. Szárak alakja nagyon sajátos; van gömb-, golyó-, gerezdes dinnyealakú, hengeres, oszlopos, sőt levélidomú kaktusz is; a levelek helyét jobbra szemölcsök foglalják el, melyeken kisebb-nagyobb tüskék állanak. A legtöbb kaktusz ezért szúrós. A kaktuszok szára nagyon húsos, leves, a mi onnan van, hogy a kéregszövet nagy mértékben fejlődik ki rajtok, a fás szövet pedig elmarad a fejlődésben. A kaktuszfélék ilyenét alkotása a száraz, esőtlen helyekhez való alkalmazkodásnak vehető. Miként a húsoslevelű növények általában, úgy a kaktuszfélék is száraz helyeken tenyésznek, lévén a sivár homokterületek, napsütötte helyek és sziklavidékek lakói, de csak a trópusi és trópusmelléki égövben. A kaktuszfélék a forró égöv bogáncsainak vehetők. Kopár, száraz helyeken való tenyészésre az a tulajdonságok teszi őket alkalmassá, hogy a felvett nedvességet roppant csekély párolgásuk következtében sokáig megtartják; vastag bőrük védi őket a kiszáradástól s így a nedvvel takarékoskodnak. S erre szükségük is van, mert csak olykor-olykor, t. i. az esős évszakban jutnak nedvességhez. Ha valami nedvet egyszer felvettek, alig adják ki, azért belsejük mindig bővelkedik nedvben. A forró öv száraz sivatagjaiban állandó és ki nem apadó forrásként szerepelnek s az állatok mohón keresik fel őket, hogy bő nedvvel szomjúságukat oltsák. így pl. Mexikó fennsíkjain az ott tanyázó lovak és öszvérek patájukkal egy-egy darabot hasítanak ki a kaktuszból s a kiserkedő nedvet felszüröcsölik. A kaktusz, miként a kopár helyeken termő nedvben gazdag növények legnagyobb része, tüskékkel van fegyverkezve, hogy velük az állatok ellen védekezzen; ilyenét szúrós voltuk miatt a meleg égövben élő sövénynek is használják. A kaktuszfélék nagy része nálunk mint dísznövény ismeretes. Lassan növekvő növények, melyeket melegen és szárazon kell tartani. Lassú növekedés ellenére is hálados dísznövények, mert könnyen szaporíthatók és tenyészthetők s igen szép virággal kedveskednek. Szép virágaikon kívül sajátos groteszk és bizarr alakjuk kedvéért is tenyészik őket. A kaktuszféléket a meleg égövben azért is becsülik, hogy több fajnak a gyümölcse ehető, sőt egyik-másik faj gyümölcse kedvelt csemegét is szolgáltat. Újabban annyiból nyertek jelentőségökben, hogy mérges fajokat is találtak köztük, a melyek erős hatású mérget tartalmaznak s azért talán orvosságként is bevélnak majd. Eddig annyit tudtak rólok, hogy egyes fajaik, ha élő állati szövettel közvetlenül érintkeznek, gyulladást okoznak s úgy hatnak, mint az edző nedvet tartalmazó kutyatejfélék. Egyik legelterjedtebb kaktuszfélénk az éj királynője (*Cereus grandiflorus*), mely golyóalakú szárával válik ki, melyen külön szemölcsökön igen hosszú szúrós tüskék ülnek. A szemölcsökön fejleszti hatalmas, 18—24 cm hosszú, csöves-tölcséres fehér színű és kellemes, vaníliaillatú virágait. E virágoknak az a nevezetességük, hogy este nyílnak és reggelre elfonnyadnak, legfeljebb csak 24 óráig tartanak. Épen onnan kapta az éj királynője nevét, minthogy többnyire csak estétől reggelig nyílik. S ez éj királynőjéről az sült ki, hogy mérges. Ha ugyanis a nedvét a bőrre kenjük, rövid idő múlva kiállhatatlan viszketést, sőt genyes hólyagocskákat is okoz a bőrön. Ha az éj királynőjét a szobában elégetjük, az ott

1. *Pereskia lychnidiflora* (= *Peirescia lychnidiflora*, *Cactus fimbriatus*)
 anhaloniumnak nevezett el.* Ezzel az anyaggal azután kísérletezett mind melegvérű, mind hidegvérű állatokkal. A békán pl. tapasztalta, hogy kellő adag bevétele után merevgörcsbe esett, s olyan kemény lett, mint a deszka; ha pedig a béka magához tért, több napig reflex izgékonyásban szenvedett és a leggyengébb érintésre, sőt egyszerű rálehelésre is fájdalmas merevgörcsbe esett. Ez az alkaloid melegvérű állatokba juttatva, már 0,02—0,04 g-nyi adagban is mérgezőleg hat, a 0,16-0,2 grammnyi adag egy kilogramm élő súlyra számítva, már halált okoz. Lewint az vezette az Anhalonium és más kaktuszfélék vizsgálására, hogy Mexikó északi részének bennszülöttei az Anhalonium nedvét részegítő szernek használják. Egy indián állítólag 6—10 darabot tud belőle megenni, melyet peyotl-nak neveznek; a hatás az evés után 2—4 órára áll be. A peyotl-evő két-három napig eszméletlenül fekszik, kábultan alszik, majd felébred, énekel, kiabál és újra tovább alszik. A peyotlt bódító italnak is használják, melyet a legünnepesebb tánczok alkalmával isznak, noha, mint egy régi író állítja, bódít és ijesztő arczokat és félelmes alakokat idéz elő. ** Az Anhalonium Lewinii vagy a peyotl gömbalakú; felső részén 3—8 mm távolságban spirálisan elrendezkedő apró púpocskák állnak, melyek nem szúrós, hanem fegyvertelen, igen rövid, sűrű, fehéres sárgás nemezpárnáskát viselnek. A gömb csúcsát sűrű gyapjas, szennyes fehér szörpárna koronázza, ebből indul ki a körülbelül 1 cm hosszú virág, de alig nyúlik ki a szőrökből. Más Anhalonium-fajok, melyek más-más alkaloidát tartalmaznak, más-más mértékben mérgesek. Ilyenek az Anhalonium fissuratum, A. prismaticum, A. Jourdanianum. Legmérgeesebb mégis az Anhalonium Lewinii. Mérges kaktusz a Mamillaria uberiformis is (gömbkaktusz, bibircskaktusz), melynek nagy sárga virágai és hosszú érdekes szemölcssei vannak; nedve a békát megbénítja. A Rhipsalis conferta, egy fajta vesszőkaktusznak, szintén mérges, amennyiben nyálkás nedve, mely vízben kevésbé oldható, a hidegvérű állatokba juttatva, az akarattól függő izmokat bénítja és végül a szívverést megállítja. Lehet, hogy a kaktuszfélék alkaloidjait fel lehet majd használni orvosságnak, a mitől

tartózkodó embert tüszentésre ingerli, az orr nyálkahártyáit gyorsabb nyálkaelválasztásra indítja; a száj és a garat nyálkahártyáit megpirosítja, sőt vérhányást is okozhat. A gyomorba bevéve, helyi izgatás útján hányást gerjeszt és a bélbe jutva, hasmenést idézhet elő. Mérgesnek mondható a *Peirescia lychnidiflora* (*Cactus fimbriatus*), a fakaktuszok egyik faja, továbbá a kígyókaktusz (*Cereus flagelliformis*), melyet szép nagy piros virágai kedvéért nálunk is tenyésztenek s ujjnyi vastag, bibircses, hosszú lelógó kígyószerű ágairól könnyen felismerhető; mérges az öt élű kaktusz (*Cereus pentagonus*) is. Mérges voltával valamennyin túltesz az újabban ismeretessé vált *Anhalonium Lewinii*. Ez a kaktuszféle növény jóval mérgeesebb, mint hitték; vetekedik nem egy *Strychnos*-fajjal, a mely a strichnint foglalja magában. Ha ható alkotrésze bele jut a vérbe, a hideg- és melegvérű állatok legott görcsöt kapnak. Lewin megvizsgálta ezt a kaktuszt és talált benne egy alkaloidát, melyet

2. *Anhalonium prismaticum* (= *Ariocarpus retusus*).

Loiseleur-Deslongchamps: *Herbier général de l'amateur*. 2. köt. 16. tábla. (1839-50)

az érdekes család értékben csak nyerne. Eddig csak a bennszülött indiánok használták a kaktuszféléket gyógyításra. Brazíliában az indiánok a kaktuszféléknek kipréselt nyálkás nedvét hűsítő és lázellenes tulajdonságai miatt nagyon becsülik. A kaktuszok összeaprított húsát mind az indiánok, mind a négerek kelésekre rakják, hogy megpuhuljanak s általában belőlök kerül ki az enyhítő borogatás.

Páter Béla

* L. Lewin: Ueber Anhalonium Lewinii u. andere giftige Kakteen. Berichte d. deutsch. botan. Gesellschaft, 12. évfolyam, 283. 1.

** Jahrb. d. Naturwissenschaften, X. évf.

Természettudományi Közlöny, 30. évfolyam, 349. füzet, 483-486. o. 1898.

KÖZGYŰLÉSI MEGHÍVÓ

2018. április 14-én, szombaton 15 órai kezdettel (határozatképtelenség esetén 16 órakor)

Egyesületünk közgyűlést tart.

Helyszín: Debrecen, Süveg u. 3. Csapókerti Községi Ház

Napirendi pontok

1. 2017. évi pénzügyi beszámoló. *Előterjesztő: Barizs Dániel*
2. A 2018. év pénzügyi terve. *Előterjesztő: Barizs Dániel*
3. Titkári beszámoló. *Előterjesztő: Szászi Róbert*
4. Alelnök, főszerkesztő beszámoló: *Előterjesztő: Ficzer Miklós*
5. Egyebek. *Előterjesztő: Dr. Csajbók József*

Dr. Csajbók József sk. MKPT Elnök

Minden kedves Tagtársunk jelenlétére számít az Elnökség.

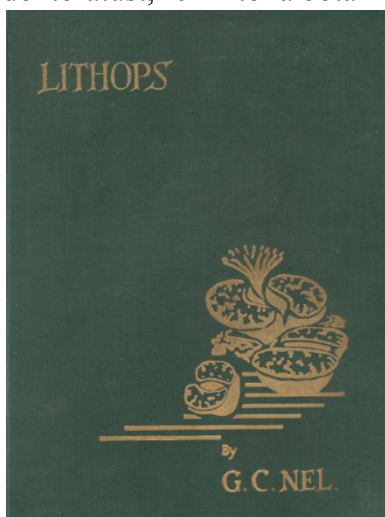
HONLAPUNK ÚJ KÖNYVEI

Sztyéhlik Gábor munkájának köszönhetően honlapunkon újabb digitális könyvek érhetők el, amelyek ismertetőjét az alábbiakban adjuk közre. Az ismertetőt követő linken a könyv azonnal elérhető.

Ismertetőket írta: *Sztyéhlik Gábor*, Pápa

NEL, G. C.: *LITHOPS*

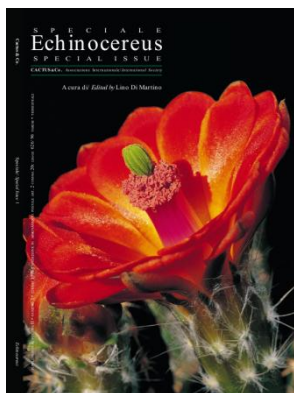
Gert Cornelius Nel (1885-1950) dél-afrikai botanikus. A Stellenbosch Egyetemen szerzett doktorátust, 1921-től a botanika professzoraként ugyanezen az egyetemen tanított élete végéig. A dél-afrikai növények kutatója volt. Kiemelkedő munkát végzett az Amaryllidaceae és Hypoxidaceae rendszerezésében és leírásában. Számos növény első leírását közölte. Nevét a kristályvirág-félék *Nelia* nemzetsége őrzi. Első könyvét *Lithops* címmel az Aizoaceae család legnépszerűbb nemzetségéről írta. A monográfia első részében a növények felépítését megjelenését, élettanát, szaporodásukat és elterjedését ismerteti. Részletesen ír a növények rendszerezésének nehézségéről is. 50 fajba sorolva korrekt leírásokkal ismerteti az egyes növényeket. A megjelenés idejéhez viszonyítva, gazdag illusztrációkkal (fekete-fehér fotók és színezett nyomatok) látta el munkáját melyek nagyban segítik a meghatározást és élvezetessé teszik a könyv olvasását. A kötet 1946-ban jelent meg a Stellenbosch Egyetem kiadásában.

[Nel, G. C.: *Lithops*](#)

ECHINOCEREUS SPECIAL ISSUE. CACTUS & CO.

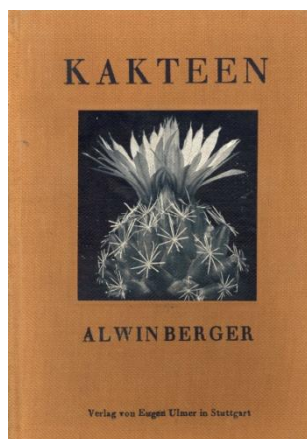
A Cactus & Co különleges, kétnyelvű kiadása teljes egészében az *Echinocereus*-szal, a kaktuszok családjának egyik legérdekesebb és legnépesebb nemzetségével foglalkozik, amelynek elterjedési területe Mexikó és az Egyesült Államok nyugati része. A gyűjtők és a rajongók számára nagy vonzerőt jelentenek a gyönyörű látványos virágok, a változatos fejlődési formák és tövisek. Bizonyos fajok estében pedig a nehéz tarthatóság jelent kihívást. Rengeteg hasznos információ és tipp található a termesztés különböző lehetőségeiről, trükkjeiről, a növények betegségeiről és kártevőiről és a nemzetség hibrid növényeiről Bill Beaton, Lino Di Martino és Leonardo Gavazzi cikkeiben. Az indexben megtalálhatók a fajok szinonim nevei, az alfajok és változatok, amelyek alapján könnyebben eligazodhatunk. Szép képanyaga további segítséget jelent a fajok és változatok meghatározásához. A könyv 1998-ban jelent meg a Cactus & Co. gondozásában, digitális formátumban, 114 oldal terjedelemben.

[Echinocereus Special Issue](#)

BERGER, ALWIN: *KAKTEEN*

A szerző Alwin Berger (1871-1931), német botanikus a XX. század elejének egyik legnagyobb kaktusz és szukkulens kutatója. Ezekkel a növényekkel Olaszországban a La Mortola kertészetben ismerkedett meg, melynek később kurátora is volt. Több kertészetet vezetett élete során, utolsó éveiben a Stuttgarti Természettudományi Kabinet botanikai osztályát vezette. Nevét többek között a *Bergerocactus* és *Bergeranthus* nemzetségek őrzik. Berger felismerte a

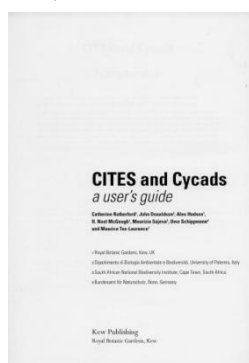
kaktuszok és pozsgások rendszertanának elavultságát. Még a Mortola kertészetben ismerkedett meg J. N. Rose-zal (The Cactaceae, Britton, Rose) aki szintén a kaktuszok rendszertanával foglalkozott. Ismeretségük nagy hatással volt Berger további munkájára. Sok szakkönyv szerzője (Messembrianthemem und Portulaceen, Sukkulenten Euphorbien, Die Agaven) melynek egyike a Kakteen. Bár a könyv mai szemmel már elavultnak tűnik, de kiváló leírásai és fotói miatt ma is hasznos és a korai európai szakirodalom egyik jelentős munkája. A könyv 1929-ben jelent meg az Ulmer kiadó gondozásában.

[Berger, Alwin: Kakteen](#)

1. McGOUGH, GROVES, MUSTARD, BRODIE, SAJEVA: CITES AND SUCCULENTS

2. RUTHERFORD, DONALDSON, HUDSON, McGOUGH, SAJEVA, SCHIPPMANN, TSE-LAWRENCE: CITES AND CYCADS A USER'S GUIDE (Kaktuszokat is tartalmazza!)

Mindkét könyv létezik CD formátumban. Létrejöttüket az inspirálta, hogy a veszélyeztetett fajok védelmét elősegítse. Azok részére készült, akik munkájuk során (vám szakemberek és tisztviselők, környezetvédők, természetvédelmi örök, stb.) közvetlen kapcsolatba kerülhetnek veszélyeztetett fajokkal és/vagy azokat illegálisan gyűjtő, kereskedő vagy szállító személyekkel. Ahogy alcíme (a user's guide) is mutatja, segítséget ad ezeknek a növényeknek a felismerésében, beazonosításában és a különböző lehetőségek felismerésében is, ahogyan ezeket megpróbálják csempészni és továbbítani. Sok ilyen kiadvány létezik (pl.: madarak, teknősök, emlősök, más védett növények, stb.), így próbálva a Washingtoni Egyezmény előírásait hatékonyabban betartatni.

Az első könyv a szukkulensekről szóló egy honlapon közzétett anyag, nem túl jó minőségű konvertálása. Az eredeti 2004-ben jelent meg a Kew Garden gondozásában. **A második könyv** a kaktuszos, eredeti pdf dokumentum. Jó minőségű, egyetlen hibája, hogy a címlapra a cikászokról szóló munka címlapja került. Ez a munka 2014-ben jelent meg, szintén a Kew Garden kiadásában.

[McGough, Groves, Mustard, Brodie, Sajeva: Cites and succulents](#)

[Rutherford, Donaldson, Hudson, McGough, Sajeva, et al: Cites and cycads \(cacti\)](#)

RUTHERFORD, GROVES, SAJEVA: SUCCULENT PLANTS. A GUIDE TO CITES-LISTED SPECIES

A CITES a veszélyeztetett, vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény. A növények iránti nemzetközi kereslet veszélyeztetheti a vadon élő populációkat a túlzott gyűjtés révén. Ennek eredményeképpen számos szukkulens növény szerepel a CITES-ben. Az egyezmény célja annak biztosítása, hogy a vadon élő növények nemzetközi kereskedelme ne veszélyeztethesse a fajok túlélését. A többi növénycsoporthoz hasonlóan a pozsgás növények vadon élő populációjának túlélését is számos emberi tevékenység fenyegeti. A szukkulensek különösen értékesek a gyűjtők és a kertészeti kereskedelem számára, szokatlan növekedési formáik és megjelenésük miatt. Bár a kertészeti termesztés biztosíthatja ugyan a fajok fennmaradását megfelelő szabályozással, ennek ellenére komolyan veszélyezteti is azokat a divat és az átgondolatlan termesztésbe vonás által. A pozsgás növények azonban nemcsak a dísnövénytermesztés fontos árucikkei. Az élelmiszerek, takarmányok, rostok, gyógyszerek, olajok és kozmetikumok fontos forrásai is. Ez a könyv „a nem szakemberek” számára íródott és főleg a szukkulens fajokat öleli fel. Információt nyújt az egyezmény

végrehajtásáról a fajok elterjedéséről, felhasználásukról, forgalmazott részeikről és származékaikról, valamint a tudományos nevükről. A könyv első részét az érintett növénycsoport meghatározása, jellemzőik, életmódjuk és a meghatározáshoz elengedhetetlen nevezéktan képezi. Ezt követi a szukkulens növények kereskedelmének szabályai és a törvény hatálya alá tartozó fajok keresését segítő fejezet. Ábrák segítségével mutatja meg hol, hogyan kereshetünk rá egy adott növényre, mik azok a fontos pontok amik meghatározzák egy faj CITES státuszát. A kötet nagyobbik hányadát a leginkább érintett fajok, nemzetségek és családok ismertetése foglalja el. A zárófejezetek tárgyalják a növények beazonosításához szükséges ismereteket, a termesztett növény fogalmának meghatározását, a regisztrációs rendszert és a kereskedelemhez szükséges dokumentációt.

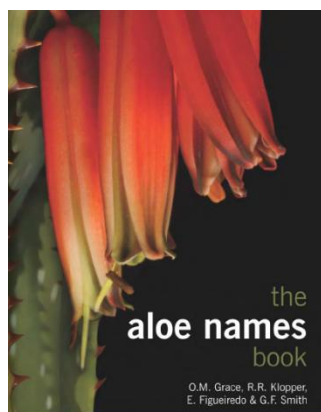
A könyv 2018-ban jelent meg a Rutherford Groves kiadó gondozásában.

[C. Rutherford, M. Groves, M. Sajeve: Succulent Plants. A guide to CITES-listed species](#)

GRACE, KLOPPER, FIGUEIREDO, SMITH: THE ALOE NAMES BOOK

A SANBI (South African National Biodiversity Institute) 2004-ben jött létre. Legfőbb célja és feladata hogy kiterjessze a Nemzeti Botanikus Intézet feladatkörét az egyszerű botanikától a biológiai sokféleség valamennyi aspektusáig. Ezért a Nemzeti Botanikus Kertek kezelése mellett a SANBI vezető szerepet játszik a biológiai sokféleség minden területével kapcsolatos feladatok és döntések, valamint ezek támogatásához szükséges ismeretek és tudományos tények feltárásában, koordinálásában és értelmezésében. Munkájuk a dél-afrikai ökoszisztémák és fajok felmérése, rendszerezése és feltérképezése, az élővilágot veszélyeztető hatások felismerése és a figyelem felkeltése ezen veszélyekre. A SANBI herbárium, a DNS-bank, a Millennium Mag Bank és az Országos Növénytan Térkép mellett számtalan tudományos könyv, folyóirat, tanulmány is tevékenységük eredménye. Ezek egyike az Aloe névjegyzék is ami a Strelitzia sorozat 28. kötete. Az Aloe a pozsgás növények egyik népszerű nemzetsége. Nemcsak a gyűjtők és dísznövénykertészek kedvelt darabjai, hanem több faja a kozmetika-, gyógyszer- és élelmiszeripar fontos alapanyaga is. Ahogy címe is mutatja nem rendszertani munka és nem is határozókönyv. Az adott fajok neveinek összegyűjtésével és rendezésével segít eligazodni a fajok sokasága között. A tudományos nevek mellett a szinonim nevek is szerepelnek ami a gyűjtők számára is hasznos információ. Ezen kívül tartalmazza a növény köznapi nevét és a dél-afrikai nyelveken valamennyi nevét. Ami számunkra különösen hasznossá teszi ezt a munkát, hogy sok precíz fotóval (nagyraészt termőhelyi) illusztrált, ami a növényazonosításban segítségünkre lehet.

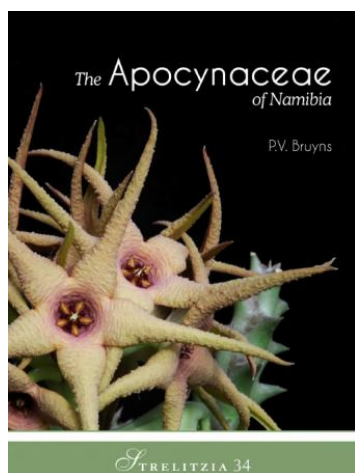
A kötet 2011-ben jelent meg a SANBI gondozásában.

[Grace, Klopper, Figueiredo, Smith: The Aloe Names book](#)

BRUYN: THE APOCYNACEAE OF NAMIBIA

Ez a kötet a Strelitzia sorozat 34. kötete. A Strelitzia (tkp. egy folyóirat) a *Dél-Afrikai Botanikai Jegyzetek* és a *Kirstenbosch Botanikus Kert Jegyzeteit* helyettesíti, melyet a SANBI (South African National Biodiversity Institute) elődeitől örökölt. A Strelitzia endemikus nemzetség, Dél-Afrika keleti részén fordul elő. A nemzetséget öt faj és egy természetes hibrid alkotja. A SANBI azért választotta logója egy részének a Strelitzia reginae-t, mert az Eastern Cape és a KwaZulu-Natal bennszü-lött növénye. Szimbolizálja az intézet elkötelezettségét Dél-Afrika rendkívül gazdag biológiai sokféleségének feltárására, megőrzésére, fenntarthatóságára és mindezek megismertetésére minden érdeklődő emberrel. A Strelitzia kötetek alkalmanként jelennek meg, a szerzői kéziratok benyújtásától függ gyakoriságuk. Tartalmuk a növényvilág tudományos kutatásán alapul, és általában olyan terjedelműek, ami miatt más folyóiratban nem férnek el.

Namíbia flóráját zömében a Poaceae, Asteraceae és Fabaceae családok uralják. A könyvben bemutatott Apocynaceae Namíbia hatodik legnagyobb családja. Az összesen 46 nemzetséghez 153 faj tartozik, ebből két nemzetség 19 faja endemikus. A 153 fajnak több mint a fele a Ceropegieae alcsaládkhoz tartozik. Az egyik szukkulens nemzetséget, a sztapeliákat 58 faj képviseli. A növénycsalád az ország szélsőséges déli részén, a Rosh Pinah-ban és a karasburgi körzetekben a legváltozatosabb. Az egyes fajokhoz tudományos és szinonim név, korrekt leírás, elterjedési térkép, termőhelyi fotó és a virágzási idő leírása tartozik. A kötet 2014-ben jelent meg a SANBI gondozásában.

[Bruyns: The Apocynaceae of Namibia](#)

Britton, Rose: *The Cactaceae*. I-IV. kötet

A két jeles amerikai botanikus, Lord Nathaniel Britton, Josef Nelson Rose által írt monográfia óriási áttörést jelentett a kaktuszok rendszerezésében a maga idejében. Az addigi néhány nemzetséggel szemben Britton és Rose 124 genusba sorolja az általuk rendszerezett 1255 fajt. Rendszerezésük alapja a virág, a termés és a földrajzi elterjedés volt. Munkájuk során saját és mások terepi megfigyeléseit, gyűjtemények termesztett növényeit és herbáriumi példányok vizsgálati adatait vetették össze. A legújabb rendszertani munkák ismeretében talán már elavultnak tűnik a négy kötetes munka, de korrekt leírásai és szép illusztrációi miatt ma is élvezettel „lapozható”. A könyv 1919 és 1923 között jelent meg a Carnegie Intézet kiadásában. 2006-ban Daniel Schweich digitalizálta a köteteket és lehetővé tette, hogy mindenki számára elérhető legyen.

I. kötet: Pereskioopsis, Pterocactus, Nopalea, Tacinga, Maihuenia, Opuntia.

[Britton, Rose: The Cactaceae. I. kötet](#)

II. kötet: Monvillea, Cephalocereus, Espostoa, Browningia, Stetsonia, Escontria, Corryocactus, Pachycereus, Leptocereus, Eulychnia, Lemaireocereus, Erdisia, Bergerocactus, Leocereus, Wilcoxia, Peniocereus, Dendrocereus, Machaerocereus, Nyctocereus, Brachycereus, Acanthocereus, Heliocereus, Trichocereus, Jasminocereus, Harrisia, Borzicactus, Carnegiea, Binghamia, Rathbunia, Arrojadoa, Oreocereus, Facheiroa, Cleistocactus, Zehntnerella, Lophocereus, Myrtillocactus, Neoraimondia, Hylocereus, Wilmattea, Selenicereus, Mediocactus, Deamia, Weberocereus, Werckleocereus, Aporocactus, Strophocactus.

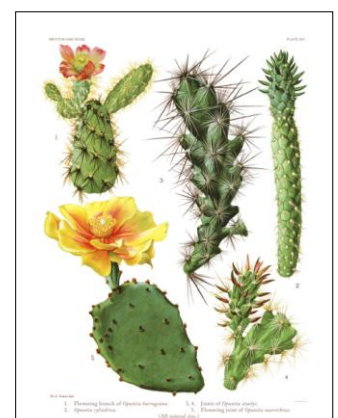
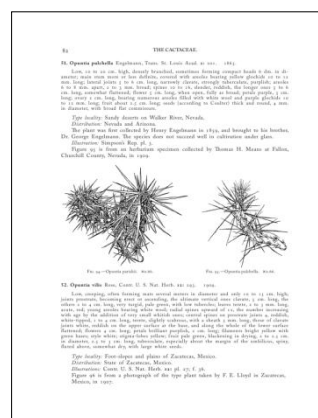
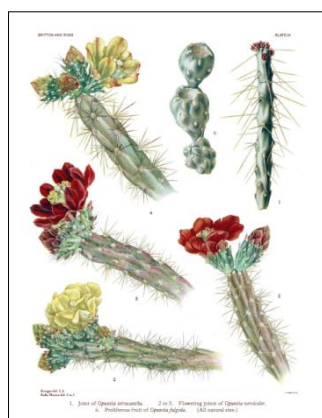
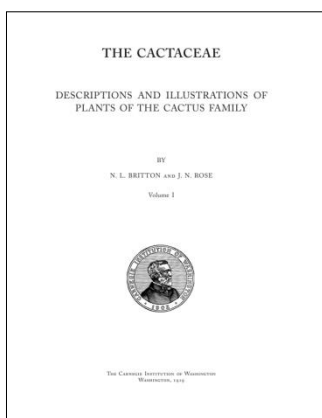
[Britton, Rose: The Cactaceae. II. kötet](#)

III. kötet: Echinocereus, Austrocactus, Rebutia, Chamaecereus, Lobivia, Echinopsis, Denmoza, Ariocarpus, Lophophora, Copiapoa, Pediocactus, Toumeyia, Epithelantha, Neoporteria, Arequipa, Oroya, Matucana, Hamatocactus, Strombocactus, Leuchtenbergia, Echinofossulocactus, Ferocactus, Echinomastus, Gymnocalycium, Echinocactus, Homalocephala, Astrophytum, Eriocyce, Malacocarpus, Hickenia, Frailea, Mila, Sclerocactus, Utahia, Discocactus, Cactus.

[Britton, Rose: The Cactaceae. III. kötet](#)

IV. kötet: Ancistrocactus, Thelocactus, Neolloydia, Mamillopsis, Cochemiea, Coryphantha, Neobesseya, Escobaria, Bartschella, Pelecyphora, Phellosperma, Dolichothele, Solisia, Neomammillaria, Zygocactus, Epiphyllanthus, Schlumbergera, Epiphyllum, Disocactus, Chiapasia, Eccremocactus, Nopalxochia, Wittia, Erythrorhopsis, Rhipsalidopsis, Pfeiffera, Acanthorhopsis, Pseudorhopsis, Lepismium, Hatiora, Rhipsalis.

[Britton, Rose: The Cactaceae. IV. kötet](#)

FRIČ-I MEGNEVEZÉSEK ÉS A MA HASZNÁLTOS ALAKJUK

MELLÉKLET „ALBERTO VOJTĚCH FRIČ, EGY RENDKÍVÜLI ÉLETÚT” CÍMŰ SZOROZATHOZ
3. RÉSZ

Írta: *Fábián László*

Ebben a jegyzékben azok az elnevezések is szerepelnek, amelyeket ő fedezett fel újra, saját nevet alkalmazott rájuk, esetleg le is írta őket. Néhány hasonló jegyzékből igyekeztek ezeket az elnevezéseket kihagyni, főleg, ha azokat Frič munkatársai gyűjtötték, vagy az útjai során, vagy mint önálló begyűjtők. Ezért például a hasonló jegyzékek szerzői meg sem említik a *Napina mandragorana* Frič n. n. fajt, melyet barátja küldött neki Mexikóból és később Backeberg áthelyezte a saját *Gymnocactus* nemébe, mint *G. mandragora* (Frič) Backbr. Frič a másoktól származó növényeket sohasem titkolta el, de nem is különítette el a saját felfedezéseitől. Ezzel megnehezíti a jegyzék elkészítését, mert sokszor nem tudhatjuk, hogy az egyes fajok milyen módon kerültek be gyűjteményébe. Ki kellene vonni belőle ezeket a neveket, annak ellenére, hogy Fričnek tulajdonítják őket. Ilyen növénye például a *Notocactus muller-moellerii* Frič faj, melyet Frič megjegyzései szerint Muller-Melchers úr talált Montevideónál, csak három példányban. Ennek ellenére a jegyzéket ilyen formában jelentetem meg, hogy a Frič sorozatomban szereplő megnevezések mindenki számára világosak legyenek. Ha annak idején Frič az összes megnevezését a szabályoknak megfelelően írt volna le, teljesen eltérő neveken ismernénk ma kedvenceinket. Mivel 2015-ben megjelent a kaktuszok-családjának újabb értelmezése, ezért a nemzetségneveket e mű szellemében fogom megjeleníteni. A melléklet csak átfogóan ismerteti azokat a fajokat, melyeket Frič felfedezett, vagy munkatársai fedeztek fel. Az összes általa említett taxon kitenne egy vaskosabb füzetet. Például csak a *Rebutia* nemzetségnél több mint 300 nevet említ. A *Hymenolobivia* nemzetsége sem tartalmaz kevesebb megnevezést. Igyekeztem főleg azokat a fajokat jegyzékbe szedni, melyek előfordulnak Frič sorozatomban. Talán az olvasónak ilyen módon sikerül majd fogalmat kapni arról, hogy milyen hatalmas munkát végzett el az élete során.

Fábián László
Udvard, Szlovákia

HAAGEA Frič = **PORFIRIA** Böd.

schwarzii Frič = *Porfiria schwarzii* (Frič) comb. nova. Szin: *Porfiria coahuilensis* Böd.

HAMATOCACTUS Br. et R.

longihamatus v. *papyracanthus* Frič n. nud.

HYMENOLOBIVIA Frič et Krzgr.

albiflora Frič n. nud.

schuldtii Frič n. nud.

schuldtii v. *odorata* Frič n. nud.

uncinata Frič n. nud.

HYMENOREBUTIA Frič = **HYMENOREBULOBIVIA** Frič = **LOBIVIA** Br. et R.

albicentra Frič n. nud.

arachnoidea Frič n. nud.

cerasiflora Frič n. nud.

cabradai Frič n. nud. (*H. čabradai* Frič n. nud.)

cabradai v. *aureiflora* Frič n. nud. (*H. čabradai* v. *aureiflora* Frič n. nud.)

gigantea Frič n. nud.

kavinai Frič n. nud.

kreuzingeri Frič n. nud.

melanea Frič n. nud.

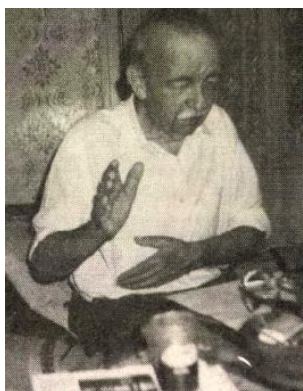
minima v. *grandiflora* Frič n. nud.

- multiflora* Frič n. nud.
nivosa Frič n. nud.
paucipetala Frič n. nud.
pectinata v. centrispina Frič n. nud.
pectinata v. luteoviride Frič n. nud.
pectinata v. purpurea f. grandiflora Frič n. nud.
purpurea v. sphaatulata Frič n. nud.
robusta v. sanguinea Frič n. nud. = *H. robusta v. sanguiniflora* Frič n. nud.
sanguiniflora Frič? = *Lobivia sanguiniflora* Backbrg.
LOBIVIA Br. et R.
achatina Frič?
bruchii v. nivalis Frič. = *Soehrensia bruchii* (Br. et R.) Backbrg. v. *nivalis* Frič = *Lobivia formosa* (Pfeiff.) Dodds subsp. *bruchii* (Br. et R.) v. *nivalis* Frič
LOBIVIOPSIS Frič = **PSEUDOLOBIVIA** Backbrg.
finituba Frič?
ducis paulii Frič = *Pseudolobivia longispina* (Br. et R.) Backbrg. = *Lobivia ferox* Br. et R. v. *longispina* (Br. et R.)
graulichii Frič = *Pseudolobivia graulichii* (Frič) Pažout = *Echinopsis ancistrophora* Speg.
LOPHOPHORA Coult.
texana Frič n. nud. = *Lophophora williamsii v. texana* Frič ex Krzgr.
MALACOCARPUS SD. non Fisch. et Mey. = **WIGGINSIA** D. M. Porter
arechavaletai Frič et K. Sch. = *Wigginsia arechavaletai* (K. Sch.) Berg.
arechavaletai v. spinosissimus Frič n. nud. (*M. arechavaletai v. spinosissima* Frič n. nud.)
beltranii Frič n. nud. = *Wigginsia beltranii* Fleischer et Schütz
bezrucii Frič (*M. bezručii* Frič) = *Wigginsia bezrucii* Frič.
bezrucii v. centrispinus Frič (*M. bezručii v. centrispina* Frič) = *Wigginsia bezrucii v. centrispina* Frič
bezrucii cornifer Frič = *M. bezrucii v. cornifer* Frič = *Wigginsia bezrucii v. cornifer* Frič
fricii (Arg.) Berg. (*M. fričii* (Ar.) Berg.) = *Wigginsia fricii* (Arech.) D. M. Porter
fricii v. robustus Frič n. nud. (*M. fričii v. robusta* Frič n. nud.) = *M. fričii v. robustior*
fricii v. similis Frič n. nud. (*M. fričii v. similis* Frič n. nud.)
kovarikii Frič n. nud. (*M. kovaříkii* Frič n. nud.) = *Wigginsia kovarikii* (Frič ex Berger) D. M. Porter
rubricostatus Frič n. nud. = *Wigginsia rubricostata* Fleischer et Schütz
MAMILLOPSIS (Morr.) Br. et R.
senilis (Lodd.) Weber
MAMMILLARIA Haworth
herrerae Frič n. nud. = *Mammillaria herrerae* Werd. ?
herrerae v. uncinata (A. V. Frič n. nud. ?)
eshaussierii Coult.
MASARYKIA Frič = **FRAILEA** Br. et R.
dadakii Frič n. nud.
MONVILLEA Br. et R.
damazioi v. similis Frič n. nud. = *M. damaroyi v. similis* Frič n. nud.
NAPINA Frič
mandragorana Frič n. nud. = *N. mandragora* Frič n. nud. = *Gymnocactus mandragora* (Frič) Backbrg.
NEOLLOYDIA Br. et R.
argentea Frič n. nud.
conoidea v. depressa Frič n. nud.
haagei Frič n. nud.
stutzlei Frič n. nud. = *stützlei* Frič n. nud. = *Coryphantha stuetzlei* Frič n. nud. = *Neolloydia grandiflora* (O.) Berg. = *Mammillaria grandiflora* Otto 1837

ZOBORALJÁTÓL A KAKTUSZOKIG

Írta: Motesiky Árpád

„Hová lett az ablak, a könyvtár, amelyet utoljára meglátogattam, a nagyterem, szobáink, a veszekedések, álmodozások helye... és az élet: a diáksereg. Ó, mit egy pad, ha a többi nincs meg már! Elmúlik, elvénül minden...”
(Urbán Sándor: Fölparcellázott égbolt)

**1. Urbán Sándor
oroszkai otthonában**

Sokoldalú, mély tudású és élettapasztalatokban edzett embert ismertem meg Oroszkán. Urbán Sándornak hívják. Otthonos a zenében, irodalomban, régmúlt korunk történelmében és a tudományok más ágazataiban is. Ám nevét Szlovákiában, Csehországban és Moszkvától egészen a Kuril-szigetekig a kaktuszokról írott — magyarul még soha ki nem adott — könyve tette ismertté. Vajon kinek jutna eszébe a Tátra alatt, vagy az Urál ormainak tövében, hogy Alexander Urbán, a Menyhén született Urbán Sándor, egykori pozsonyi magyar diák, akinek Menyhei U. Sándor néven jegyzett versét és írását 1942 karácsonyán Szalatnai Rezső méltatta. Urbán Sándor a *Fölparcellázott égbolt* című regényében leírt megpróbáltatások után szerényen él Oroszkán családjának és barátainak, majd később kaktuszainak körében. Miután elolvastam a kaktuszokról szóló könyvének

bevezetőjét, megtudtam, hogy a kaktuszok nemcsak szúrnak, hanem viráguk szebb a tigris csillogó szeménél, és illatuk elbűvölő, utánozhatatlan. Bizony ezek a szúrós növények megélnék ott is, ahol perzsel a nap és a sivatagok porát hetekig, hónapokig nem áztatja eső. Vendéglátónkat arról kérdeztem, hogy mióta foglalkozik a kaktuszokkal?

— Szeretetem a kaktuszok iránt, valamikor az érettségi táján kezdődött, majd később folytatódott, mert egy ideig mással voltam elfoglalva. Elsősorban az antikváriumokban szereztem be a szükséges irodalmat, szóval valahogy így kezdődött, ami később sokkal több élményt nyújtott a puszta hobbinál. A könyv, amit a kaktuszokról írtam, ugyan róluk szól, de közben elmondok sok más emberi dolgot is.

— Hogyan került sor a könyv orosz kiadására?

— Tudnunk kell, hogy orosz nyelvterületeken vagy a régi Szovjetunió országaiban a kaktusztermesztésnek óriási hagyományai vannak, amiről hosszan lehetne beszélni. A lényeg az, hogy könyvem, ami szlovákul jelent meg, talán a sok szép, színes fotó miatt elvitték a volt NDK-ba egy nemzetközi könyvszemlére. Ott tetszett meg valakinek, vagy valakiknek és hamarosan kiadták orosz nyelven, először hetvenezer példányban, de azóta már a többszörös kiadás túlszárnyalta a negyedmilliót is.

— Most egy másik könyvről, a *Fölparcellázott égboltról* szeretném kérdezni, illetve annak megszületéséről és megjelenéséről. Hogyan történt?

— Nagyon rövidre fogva a dolgot, amikor a könyv megírásához láttam, soha nem gondoltam, hogy majd valaha kiadásra kerül. Csupán a magam szórakozására írtam, amikor elfogott az ihlet. Néha eltelt egy fél esztendő is, hogy egyetlen sort sem írtam hozzá, de aztán megint kedvem kerekedett, és írtam egy-két hónapig. Amikor már gyülemlettek az oldalak és másoknak is megmutathattam, kezdtek biztatni, hogy folytassam az írást. Elsőnek Janda Ivánéknak, illetve feleségének mutattam meg, majd elmentem a Madáchba is a kézirattal. Megnézték, ott tartották, elolvasták, de aztán végül is visszaadták, kísérő szöveget is írtak hozzá, jónak tartották, csupán a kiadását nem vállalta senki.

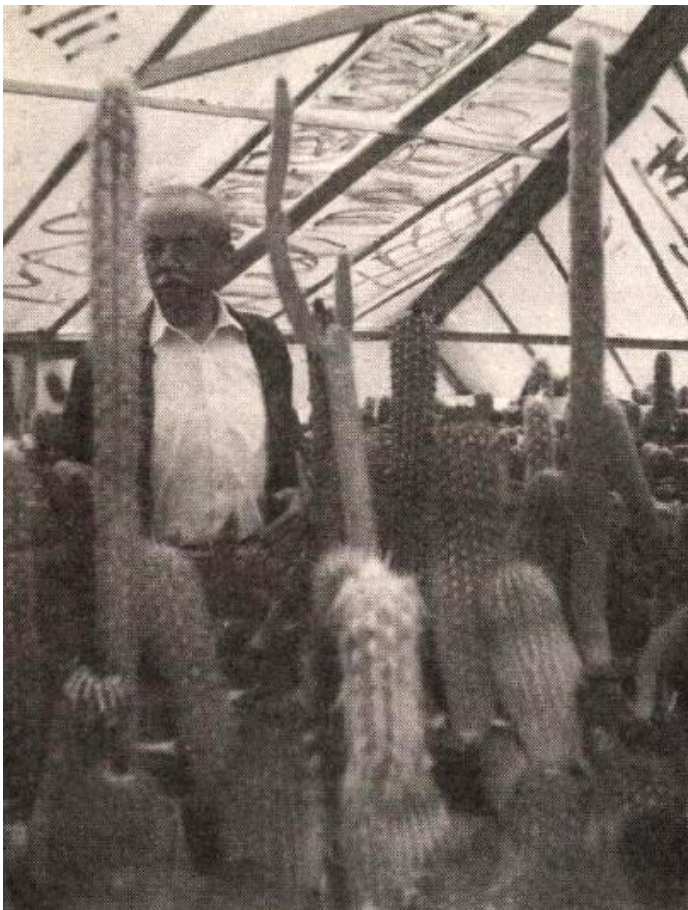
— Amint az iratokból és levelezésekből látom, ezek tíz-húsz év előtti események.

— Igen, szinte már el is felejtettem a könyvet, de aztán a Kalligram Kiadó — talán Balia Kálmán még a Madáchból emlékezett a regényemre —, Szigeti László is jelentkezett, és így 1991-ben megjelenthetett a könyvem.

Aztán megsárgult dokumentumok kerülnek elő, a prágai bírósági ítélet, és bizony ezekből már érezni az élet keserű illatát, és mindazt, ami a fiatalokkal történt; miként irányították őket a "törvény és igazság" nevében néha a biztos pusztulás, a jáchymovi bányák felé. De sokan kibírták: - "Szóval kutya élet volt a jáchymovi — az biztos. De ha kibírta püspök, tanár, munkás, földműves, művész s az egész csehszlovák világ bajnok jégkorong-válogatott, miért ne bírtam volna ki én is?"

— Mi történt Jáchymov után?

— Jáchymovból amnesztiával szabadultam, már csak két hónapom lett volna hátra, de Sztálin névnapjára közkegyelmet kaptunk, hogy megmutassák a világnak, micsoda humánus élet, rendszer folyik itt. Az elbocsátó végzésbe viszont beleírták, hogy két esztendeig csak fizikai munkát vállalhatok. Nos, így kerültem a rizsföldekre, a fiatalabbak kedvéért megjegyezendő, hogy több hektárnyi területen bevezették a rizsprogramot. Ezekről az évekről végül is azért nem írtam most, mert óriási nosztalgiával gondolok rájuk. Fiatal voltam, zenekart alakítottunk. Zselizen meg a környékén játszottunk, és játszottunk a lévai Denkben is. Szóval abból a korból leginkább a kellemes, szép emlékek maradtak meg bennem. Urbán Sándor regényében nagyon

2. A kaktuszok között

iskoláinkat, pedagógusainkat sokféle módon próbálják kikezdeni, ha kell megfélemlíteni. Vegyük a legújabbat, az alternatív oktatás kérdését, amelyben megalázó és sértő, hogy mások mondják meg, mások írják elő, hogy mi a jó nekünk, magyar szülőknek és iskolás gyermekeknek. Az alternatív, felemelés oktatás: nekünk nem jó, mert mögötte ott leselkedik a csendes asszimiláció. Urbán Sándor könyvtárszobájában beszélgettünk, asztalán újságok, hetilapok, köztük lapunk, az A Hét, valamint az Élet és irodalom, de nem hiányzott a História legújabb példánya sem. Még megtekinthettük a kaktuszok birodalmát: házigazdánk jelezte, hogy májusban-júniusban pompázik a kaktuszház, ám egyetlen bíborszínű kaktuszvirág még kárpótol illatával.

szép fejezeteket találunk a gyermekkorból, a Nyitra-vidéki palóc szigetről, ám vannak a magyarságra vonatkozó borús fejezetek is. "Hogy ne menjek például messzire, vegyük Menyhét — az én falumat. Ebben a hatszáz lakosú színmagyar községben nyolcosztályos magyar iskola volt 1948-ig. A felszabadulás után szlovák iskolát létesítettek helyette, amely azóta is működik. Vagyis a valóság az, hogy Menyhén négy év eltelté után sem nyílt meg ismét a magyar iskola. Béd két kilométerre van Menyhétől. Az 1945-ben megszűnt magyar iskola itt sem nyílt meg többé. Vicsárpapátiban sem. Nyitraegerszegen megnyílt ugyan, de néhány év elteltével megszüntették, illetve szlovákká változtatták" — olvashatjuk az író sorait.

— A parlamentben elsősorban a magyar iskolák biztonságáért szavatoló törvényeket kellene hozni, fontos a táblatörvény is, de mindenek elé az iskoláink kérdését helyezném — mondta Urbán Sándor. Bólogattunk, mert végül is az anyanyelven való oktatás és művelődés joga ugyan biztosított, de látjuk, hogy

Motesiky Árpád

ETIMOLÓGIA SZÓTÁR

Pozsgásnövény elnevezések jelentése latin, német és magyar nyelven.
Etymological dictionary - denotation of the succulent names in Latin, German and Hungarian languages.

L

leucorhodon	weissrosige	fehér rózsás
leucostele	weiss Säule	fehér oszlopos
leucotrichus, leucotricha	weiss haarig, weiss haarige	fehérhajas
leucoviolacea	hellrosa-lila blühende	világos rózsás-lilás (virágú)
levitestatus	glattschaliger	egyszerű (sima) héjas
lewisiana	benannt nach B. R. Lewis	Lewis-féle
libani	libanotisch	libanoni
lichen	die Flechte	zúzmó
lignum	das Spanholz	fa, faforgács
lilacinus	lilafarbig	lilasínű
lilae	Eigenname:	személynévről elnevezve
liliputanus, liliputana	winzig kleine	törpenövésű, apró
limariensis	benannt nach Herkunft: Rio Limari, Chile	Limariból való
limbus	die Borde	szegély
limifolia	hartblättrig	keménylevelű
limitata		határolt
limonensis	aus El Limon, Jalisco, Mex.	Limonból való
limpiade	durchsichtig	átlátszó
linaresensis	aus Linares, NL. Mex.	Linaresből való
lindbergiana, lindbergianus	benannt nach G. A. Lindberg	Lindberg-féle
lindenzweigiana	benannt nach A. Lindenzweig	Lindenzweig-féle
lindheimeri	benannt nach Fr. Lindheimer	Lindheimer-féle
lindmanii	benannt nach Lindman	Lindman-féle
lindsayi	benannt nach Dr G. Lindsay	Lindsay-féle
linearis	linienförmig	egyenes vonalú, vonal alakú
lineatus	gestrichelt	vonalazott
lingua	die Zunge, das Band	nyelv, szalag
linguiformis	zungenförmig	nyelv alakú
linkii	benannt nach Dr. Link	Link-féle
lipulosa	bezungt	nyelves
lira	die Laute	lant
liriodendron	die Magnolie	liliumfa
lirion	die Lilie	lilium
lissocarpa, lissocarpus	glattfrüchtiger	simatermésű
Lithops	steinähnlich	kőhöz hasonló
lithos	Küsten-Liebend	kő
littoralis	küste behohnende, an der Küste wachsender	tengerparton lakó, (növény)

Rajzolta Kovács Patrik 7/b. osztályos tanuló.

Rajzolta Drága Barbara, Eötvös utcai Általános Iskola, Debrecen.